

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta sociálních věd

Institut sociologických studií
Katedra veřejné a sociální politiky

**Společenské problémy vnímané
homosexuálními páry**

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Problémy vnímané homosexuálními páry vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Datum: 2. 5. 2022

.....
podpis

Bibliografický záznam

MATYÁŠOVÁ, Anna. Společenské problémy vnímané homosexuálními páry. Bakalářská práce (Bc.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií, Katedra veřejné a sociální politiky. Vedoucí práce PhDr. Karolína Dobiášová, PhD.

Počet znaků vč. mezer: 153 864

NÁZEV:

Společenské problémy vnímané homosexuálními páry

AUTOR:

Anna Matyášová

KATEDRA (ÚSTAV):

Katedra veřejné a sociální politiky

VEDOUCÍ PRÁCE:

PhDr. Karolína Dobiášová, Ph.D.

ABSTRAKT:

Předmětem bakalářské práce je zejména pochopit a zjistit, jaké problémy ve společnosti homosexuálové ve vztahu k nim vnímají. Dále zjistit, jak oni vnímají politiky upravující jejich existenci s podrobnějším zaměřením na politiku rodinou (s tím související legislativu, bariéry, možnosti apod.), jak by dle jejich názoru měla rodinná politika nastavit bariéry společenského soužití či jak přistupují k heterosexuálním párům a zda se často dostávají do situace, kdy se s nimi musí porovnávat. Celkově jde tedy o zmapování politik ve vztahu k homosexuálním párům a následná snaha o pochopení problematiky z jejich perspektivy. K vyhotovení práce je užit kvalitativní výzkumný přístup s polostrukturovanými rozhovory, aby došlo k co nejlepšímu pochopení problémů cílové skupiny. Metodou analýzy dat je kódování. Mezi hlavní výsledky výzkumu patří to, že homosexuálové vidí příliš velké rozdíly mezi institucemi manželství a registrovaného partnerství, zejména pak v oblasti úpravy výchovy dětí či majetkoprávních vztahů. Současně udávají, že hlavním řešením nastalých problémů souvisejících s legislativou není jejich politická participace, nýbrž tolerantnější společnost, která je bude vnímat jako sobě rovné. Zajímavým zjištěním je i to, že tzv. pride festivaly nejsou vnímány dotázanými homosexuálními páry, pro které je rodinné soužití důležité, pozitivně. Naopak je vnímají jako příčinu negativního vnímání homosexuálních párů ze strany společnosti a jako překážku zrovnoprávnění s heterosexuálními páry.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Problém, homosexualita, pár, registrované partnerství, kohabitace, manželství, adopce, majetek, společnost, diskriminace

TITLE:

Social problems perceived by gay couples

AUTHOR:

Anna Matyášová

DEPARTMENT:

Department of Public and Social Policy

SUPERVISOR:

PhDr. Karolina Dobiasova, Ph.D.

ABSTRACT:

The subject of the bachelor thesis is mainly to understand and find out what problems in society homosexuals perceive in relation to them. Furthermore, to find out how they perceive the policies regulating their existence with a special focus on family policy (related legislation, barriers, opportunities, etc.), how they think family policy should set barriers to social coexistence or how they approach heterosexual couples and whether they often find themselves in a situation where they have to compare themselves with them. Overall, then, the aim is to map policies in relation to gay couples and then try to understand the issue from their perspective. A qualitative research approach with semi-structured interviews is used to produce the thesis in order to best understand the couples. The method of data analysis is coding. The main findings of the research include that gay men see too many differences between the institutions of marriage and civil partnership, especially then in the area of child-rearing arrangements or property relations. At the same time, they indicate that the main solution to the emerging problems related to legislation is not their political participation, but a more tolerant society that will perceive them as equals. Another interesting finding is that the so-called pride festivals are not perceived positively by couples for whom family politics is important. On the contrary, it is something that hurts them in their equality with non-gay couples.

KEYWORDS:

Problem, homosexuality, couple, registered partnership, cohabitation, marriage, adoption, property, society, discrimination

Obsah

ÚVOD	1
CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	2
DOSAVADNÍ STAV POZNÁNÍ	2
1. VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	6
1.1 HOMOSEXUALITA	6
HISTORIE HOMOSEXUALITY	6
<i>Starověk</i>	7
<i>Rané křesťanství</i>	7
<i>Středověk</i>	8
<i>Novověk</i>	8
<i>19. a 20. století</i>	9
ZPŮSOBY SOUŽITÍ HOMOSEXUÁLNÍCH PÁRŮ VE SVĚTĚ.....	9
MOŽNOSTI HOMOSEXUÁLNÍCH PÁRŮ PRO VÝCHOVU DĚTÍ V ČESKÉ REPUBLICE	11
<i>Osvojení</i>	11
<i>Svěření dítěte do péče jiné osoby</i>	12
<i>Pěstounská péče</i>	12
<i>Výchova biologického dítěte jednoho z partnerů</i>	12
<i>Náhradní mateřství</i>	12
1. 2 LGBT	13
1. 3 HOMOFOBIE	13
2. TEORETICKÉ UKOTVENÍ PRÁCE	14
SOCIÁLNÍ KONSTRUKCE CÍLOVÝCH POPULACÍ.....	14
CÍLOVÉ POPULACE	14
POLICY DESIGN	16
3. LEGISLATIVNÍ VÝVOJ HOMOSEXUÁLNÍCH SVAZKŮ V ČR	16
LEGISLATIVNÍ VÝVOJ V LETECH 1997 – 2004.....	17
<i>Návrh zákona z roku 1997</i>	17
<i>Návrh zákona z roku 1999</i>	18
<i>Návrh zákona z roku 2001</i>	18
NÁVRH ZÁKONA Z ROKU 2004	19
NÁVRH ZÁKONA Z ROKU 2005	20
ZÁKON Č. 115/2006 SB., O REGISTROVANÉM PARTNERSTVÍ.....	21
4. VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	22
4. 1. CÍL PRÁCE A METODOLOGICKÝ PŘÍSTUP	22
4. 2. ZVOLENÁ METODA SBĚRU DAT	22
4. 3. CÍLOVÁ POPULACE	23
4. 4. CHARAKTERISTIKA RESPONDENTŮ	24
4. 5. ANALÝZA DAT	27
KATEGORIE.....	27
5. INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	28
5. 1. Označení „registrovaní“ a uzavření partnerství jako takového	28
5. 2. Homosexuálové a děti.....	30
5. 3. Homosexuálové a majetek	32
5. 4. Zlepšení situace	34
5. 5. Diskriminace homosexuálů.....	36
5. 5. 1. Homofobie	39
5. 5. 2. Město vs. vesnice	40
5. 6. Politická participace.....	42
5. 6. 1. Pride festival.....	44
5. 7. Tolerantnější společnost je základ.....	46

DISKUSE V KONTEXTU TEORETICKÝCH KONCEPTŮ	48
ZÁVĚR	51
BIBLIOGRAFIE.....	53
TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	60
PŘÍLOHY.....	63

ÚVOD

Téma homosexuálních párů a jejich možnosti naplňovat rodinné role, práva a naopak omezení, které ve svém současném či budoucím působení mají, rezonuje společností již několik let. Homosexuální páry jsou v současné době jednou z nejméně řešených oblastí společenského života, zejména v kontextu nedávno předloženého návrhu Zákonu o manželství pro všechny, kdy v daném subsystému rodinné politiky probíhá normativní debata. Předmětem těchto debat je především možnost homosexuálních párů uzavřít právoplatné manželství, namísto dosavadního registrovaného partnerství, které má několik významných omezení. Velký zájem společnosti o téma homosexuálních párů a jejich práv bylo možné pozorovat také v předvolebních programech a debatách při příležitosti voleb do Poslanecké sněmovny České republiky, které proběhly v říjnu roku 2021, kdy pro mnoho voličů názory politiků směřujících především k této otázce byly těmi rozhodujícími.

Z minulých let a z veřejných průzkumů či sčítání lidu je zřejmé, že homosexuální páry v České republice jsou neopominutelnou skupinou. Těch, co vstoupily do registrovaného partnerství, bylo ke konci roku 2019 celkově 3625, přičemž zastoupení homosexuálů žijících v kohabitaci je z celkové populace ČR dle jejich odhadů mezi 5-10 % (AV ČR, 2020). Ze sociálních sítí a médií je také zřejmé, že značná část homosexuální populace není se současnou situací, jež ustanovuje jejich práva a povinnosti, spokojená (VOP, 2019).

Jako teoretické ukotvení mé bakalářské práce jsem si zvolila teorii autorek Ingram a Schneider, která se nazývá sociální konstrukce cílových populací. Teorie sociální konstrukce cílových populací se zaměřuje především na poznání a odůvodnění toho, že výsledná politika, která působí k jednotlivým sociálním skupinám, je ve vysoké míře formována právě sociálními konstrukcemi těchto skupin jako takovými, se související otázkou toho, proč jsou skupiny definovány právě tak, jak jsou (Nekola, et al., 2020). Podrobnějšímu vysvětlení užití teorie je věnována podkapitola věnující se teoretickému ukotvení práce.

Metodologickým uchopením, tedy nástrojem k získání informací od homosexuálních párů, jsem použila polostrukturovaný rozhovor, který proběhl s využitím předem připravených okruhů otázek.

Cíle a výzkumné otázky

Hlavním cílem mé práce, je především zjistit, co samotní homosexuálové vnímají jako stěžejní problémy v oblasti rodinné politiky se zaměřením na jejich partnerské/ rodinné soužití. V kontextu rodinného soužití homosexuálních párů zjišťuji i problematické postoje a chování majoritní společnosti ve vztahu k nim. Za účelem identifikování těchto problémů popisuji a vysvětluji specifické zákonné ukotvení rodinného soužití homosexuálních párů v ČR s cílem odpovědět na otázky proč tomu tak je, případně zda se jedná o změnách upravujících konkrétní oblast, zda se někdo v minulosti již o nějakou změnu pokusil, jak to probíhalo. V mé práci bude dále popsáno to, co patří mezi základní rozdíly mezi institucí manželství a registrovaného partnerství a jak toto dělení vnímá cílová skupina. ,

Na základě výše zmíněného jsem si ve své práci stanovila jednu základní výzkumnou otázku, na kterou se budu snažit primárně prací odpovědět, a to:

1. Jak je vnímána rodinná politika a s ní související bariéry ve vztahu k homosexuálním párům v ČR právě těmito páry?

Pro lepší zodpovězení hlavní výzkumné otázky mám nastoleno i několik výzkumných otázek sekundárních, tzv. podpůrných:

1. 1. Jaké problémy v současné situaci jsou pro homosexuální páry v oblasti rodinné politiky těmi nestěžejními?
1. 2. Jaké jsou důvody pro uzavření, potažmo neuzavření registrovaného partnerství?
1. 3. Jaké změny v úpravě politik ve vztahu k nim by jim usnadnily rodinný život?
1. 4. Vnímají homosexuálové velký rozdíl mezi institucemi manželství a registrovaného partnerství?
1. 5. Mají homosexuálové motivaci, snahu se aktivně podílet na změnách určitých politik ve vztahu k nim?
1. 6. Jaké jsou důvody pro existenci jimi vnímaných problémů ve společnosti z jejich pohledu?

Dosavadní stav poznání

Jelikož téma mé bakalářské práce a jeho jednotlivé konkrétní a odvozené fenomény tvoří ve společnosti v posledních letech značnou část veřejných i soukromých diskusí, vzniklo na ně

mnoho odborných i laických prací, např. od autorů Sagarina (1976), Zugera (1988) či Brojáče (2015).

Homosexualita, která tvoří centrální ukotvení mé celé práce, je něco, o co se společnost zajímá již mnoho let. Společenský pohled na ní se dlouho formoval a dalo by se říci, že po většinu historie byl spíše negativní. I to ale odkazuje na to, že právě ohledně komplexního tématu homosexuality je vedeno několik prací, knih, studií a více viz dále.

Ve spojitosti s pojmem homosexualita se v minulosti pojil např. pojem Uranian, vlastně mu do určité míry i předcházel. Pojem zastřešující homosexuální muže, který ve své knize užil i klasický autor Oscar Wilde, a který byl převzatý již z viktoriánské éry v Anglii. Oficiálně byl ale publikován až v roce 1864 německým autorem Karlem Heinrichem Ulrichsem (Kennedy, 1988). Autor sám sebe později ve svém životě za „Uraniana“ označil a do dnešní doby se řadí mezi jednoho z největších propagátorů homosexuálních práv právě v době, kdy na homosexualitu bylo pohlíženo jako na patologickou nemoc, viz. jeho český překlad jeho textu z díla *Araxes: a Call to Free the Nature of the Urning from Penal Law*:

„Urning je také osoba. I on má tedy nezcizitelná práva. Jeho sexuální orientace je právo stanovené přírodou. Zákonodárci nemají právo vetovat přírodu; ani právo pronásledovat přírodu v průběhu její práce; ani právo mučit živé tvory, kteří podléhají těmto pohnutkám, které jim příroda dala“ (Ulrichs, 1981).

Na Ulrichsema ve svých dílech odkazují i jiní autoři, jedním z nich je např. Richard von Krafft-Ebing, který je autorem díla s názvem *Psychopathia Sexualis: eine Klinisch-Forensische Studie (Sexual Psychopathy: A Clinical-Forensic Study)* z roku 1886, která se řadí mezi jednu z prvních odborných prací pojednávajících o homosexualitě. V knize, která se zabývá sexuálním chováním spojeným s neurologickými poruchami, se poprvé otevřeně užívají termíny, jako je např. fetiš, masochismus, masturbace a mimo jiné i homosexualita. Na práci Krafft-Ebinga později navazoval např. i Sigmund Freud, společně se homosexualita v jejich dílech stala jakýmsi hraničním objektem mezi normálem a abnormálem. Freud dokonce při výzkumu zjistil, že strach z homosexuality jako takové, konkrétně toho, že člověk by homosexuálem být mohl, byl klíčovým ve formování psychických a nervových onemocnění (Lang, 2021) (Freud, 2016).

Mezi historicky mladší publikace pojednávající o homosexualitě patří např. kniha od amerického teoretika v oblasti genderových studií Davida M. Halperina s názvem *One Hundred Years of Homosexuality* z roku 1990, kde pojednává o homosexualitě jako takové již za dob Antického Řecka, na kterou následně autor navazuje knihou *How to Do the History of*

Homosexuality z roku 2002 a později doplňuje svou knižní kolekci věnující se tématu knihou z roku 2012 s názvem *How To Be Gay*. Halperin je vysokoškolským profesorem na Univerzitě v Chicagu, kde společně se svou kolegyní Carolyn Dinshaw na začátku 90. let založili tzv. GLQ: A Journal of Lesbian and Gay Studies. Časopis se zaobírá všemi různými odvětvími lidského života, od náboženství, přes právo až po literární studia a snaží se tak činit v tzv. queer (vysvětleno později) perspektivě. Autor následně ve svých knihách sumarizuje právě eseje publikované ve zmíněném časopisu.

Mimo knižní publikace samozřejmě existuje mnoho jiných prací na dané téma. Uvedme jich alespoň pár. Bernard Zuger se ve svém článku s názvem „Is Early Effeminate Behavior in Boys Early Homosexuality?“ zkoumá na vzorku několika chlapců chování v útlém věku a to, zda projevy tohoto chování jsou známkou homosexuality, či nikoliv. Závěrem dochází k tomu, že ano, a dodává, že rozdílnost mezi chováním heterosexuálním a homosexuálním je u jedince evidentní od druhého roku života (Zuger, 1988).

Mezi další zajímavé zahraniční publikace patří např. článek s názvem *Prison Homosexuality and Its Effect on Post-Prison Sexual Behavior* od Edwarda Sagarina, který na základě zkoumání devíti heterosexuálních uvězněných a později propuštěných jedinců konstatuje, že několik opakujících se homosexuálních zkušeností z prostředí věznice může potenciálně vést k objevení „homosexuální“ stránky sama sebe (Sagarin, 1976).

Z českého prostředí uvedu např. diplomovou práci Jana Brojáče s názvem *Homosexualita a rodičovství*, která ukazuje několik možných pohledů na to, zda tyto dva pojmy lze spojovat. Autor v práci poukázal na to, že české (legislativní) prostředí není homosexuálům a rodině nakloněno, jelikož ve velkém množství zákonů se rodina popisuje jako spojení muže, ženy a jejich dětí. Zároveň ale dokázal autor poukázat na komparaci se zahraničím, kdy bylo odkázáno např. na Norsko a VB, které homosexuální páry naprosto zrovnoprávnily s těmi heterosexuálními (Brojáč, 2015).

Dalším zajímavým zdrojem je např. studie zachycená a sumarizovaná v článku od Zdeňka Slobody s názvem *Feminizace jazyka v homosexuální komunitě*. Autor poukázal na použití specifické terminologie uvnitř skupiny pražské homosexuální ženské komunity. Jeden z mnoha příkladů uvedených v práci je např. slovo „tetka“, které se uvnitř skupiny užívalo k identifikaci někoho, kdo by potenciálně mohl také být homosexuál. Autor uvádí příklad užití v běžném životě: „*Ten, co jde proti nám, to je určitě tetka*“ (Sloboda, 2002).

Posledním uvedeným příkladem je práce Ivana Urbana – *Mzdové rozdíly mezi muži a ženami s homosexuální orientací oproti jedincům s heterosexuální orientací*, která byla

zkoumána v rámci českém pracovního trhu. Autor závěrem poměrně překvapivě sděluje, že konečným výsledkem je tvrzení neexistence diskriminace na základě sexuální orientace. Zároveň ale odkazuje na výzkum z roku 2009, kdy Olga Pechová ve své práci s názvem diskriminace na základě sexuální orientace konstatuje, že z jejího vzorku lidí, se 4 % na českém trhu práce s diskriminací kvůli jejich sexuální orientaci potkalo (Urban, 2020).

S homosexualitou výrazně související registrované partnerství je opět velmi častým tématem článků, knih a rešerší. Samotným základem je ale v českém prostředí zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, jehož podrobnější struktura se budu věnovat později v této práci stejně tak, jako vývoji tohoto institutu na našem území.

Konkrétněji mým tématem, tedy nejenom samotným fenoménem homosexuality, ale i jeho propojeností se sociální, konkrétněji rodinnou politikou, se přede mnou také již věnovaly některé odborné studie a kvalifikační práce.

Například možností získání dítěte do homoparentálního svazku se zabýval v Časopisu pro právní vědu a praxi Vojtěch Pospíšil, když se zaměřil na osvojení registrovanými partnery. V článku je shrnuto několik argumentů pro a proti osvojení dítěte registrovanými partnery, v jeho samotném závěru se ale autor shoduje na tom, že *„omezení možnosti osvojit dítě registrovanými partnery znevýhodňuje především samotné děti“*, a že *„partnerům by mělo být umožněno společně osvojit cizí dítě a také přisvojit dítě partnera za srovnatelných podmínek jako manželům“* (Pospíšil, 2016). Autorka Hana Lásková se ve své, bakalářské práci, podrobně věnovala otázkám adopce a výchovy dětí v homoparentálních rodinách. Věnuje se jednotlivým možnostem vytvoření homoparentální rodiny a poukazuje také na výchovné aspekty těchto rodin (Lásková, 2012).

Přes to, že se v minulosti tímto tématem již odborníci zabývali, věřím, že má práce bude mít určitý přínos. Kromě teoretického ukotvení a popisu jednotlivých oblastí souvisejících s fenoménem se totiž budu zaměřovat na danou oblast rodinné politiky pohledem těch, kterých se to nejvíc dotýká – homosexuálů. Cílovou skupinou mého výzkumu jsou homosexuálové, kteří spolu buď již žijí v registrovaném partnerství nebo spolu do budoucna minimálně plánují zůstat. Má práce má tedy za cíl dát primárně jim možnost vyjádření svých postojů a měla by sloužit jako jakýsi praktický ukazatel opravdových problémů, na které by se společnost měla zaměřit, pokud chce zlepšit postavení této společenské skupiny.

1. Vymezení základních pojmů

1.1 Homosexualita

Jak jsem již zmínila v předchozí části, homosexualita je fenomén existující v naší společnosti dlouho, i když ne vždy byl nazýván tak, jak ho právě v současné době známe. V minulosti jsme se mohli setkat např. s pojmy „uranian“ pro označení muže, který projevoval náklonost jinému muži a naopak např. lesba pro ženu projevující náklonost jiné ženě.

Samotný pojem homosexualita byl poprvé v historii užit v rakouském prostředí v roce 1869 maďarským psychiatrem Karlem Mariou Krtbenym jako: „*trvalý neměnný stav, trvajícím celoživotně, zapříčiněný vnitřním citěním a jednáním jedince, který je přitahován stejným pohlavím*“ (Brzek & Pondělíčková-Mašlová, 1992, p. 19). Dle současných názorů by se tedy dalo tvrdit, že z první definice homosexuality se vychází dodnes, co více, je téměř neměnná.

Pojem jako takový má dále kořeny i v německém prostředí, kdy podobně, jako v prostředí českém, se jeho část „sex“ užívá spíše ve spojitosti se sexuálním chováním než ve spojitosti s pohlavím (Sloboda, 2016, p. 40).

Konkrétních definicí existuje mnoho, ale naopak od většiny sociologických pojmů je význam všech definicí homosexuality povětšinou stejný a liší se pouze užití slov, i přesto si jich dovolím několik příkladně uvést.

Homosexualita jako taková je tedy definována jako druh sexuální orientace k osobám stejného pohlaví. Janošová dále pojem a jeho definici rozšiřuje s poukázáním na skutečnost, že tento stav je pro jeho nositele v budoucnu nezměnitelný, nevybírání si jej dobrovolně a po celý život je uchvácen a cítí náklonost k osobám stejného pohlaví (Janošová, 2000). S tím související homosexuální chování je kontakt genitálií, manipulace genitálií či kombinace obojího u jedinců stejného pohlaví (Vasey, 1995). Jako shrnující definici uvádím následující, pocházející již z roku 1992, kdy na homosexuály bylo stále nahlíženo jako na nemocné, i přesto je vidět, že v případě tohoto výroku, jde o nadčasové tvrzení, které je užíváno dodnes. „*Homosexualitou se rozumí trvalá citová a erotická preference osob stejného pohlaví. Je to celoživotní, neměnný a nezvolený stav, charakterizovaný tím, že jeho nositel je pohlavně přitahován a vzrušován převážně či výlučně osobami stejného pohlaví*“ (Brzek & Pondělíčková-Mašlová, 1992).

Historie homosexuality

Homosexualita si v historii prošla zásadním vývojem. Z problematiky dochovaných zdrojů sice není jasné, zda homosexuálové byli ve společnosti přítomni vždy, jde to ale předpokládat.

S postupem času se tak měnilo, jak jejich postavení ve společnosti, tak přístup společnosti směrem k nim.

Starověk

V nejstarších dějinách světa se pohledy na homosexualitu měnily v jednotlivých částech světa. Například ve Starověkém Egyptě nebylo na homosexualitu pohlíženo jako na nic žádaného, stejně tak ale jako na nic zakázaného či trestného. Šlo tedy o vztah spíše lhostejný. Lepší postavení měli homosexuálové např. v Indii, kde se hinduističtí bohové a bohyně často objevovali s transvestitskými znaky či dokonce měnili své pohlaví, proto byla homosexualita vnímaná jako něco běžného. Do současné doby např. v Indii přežívá komunita tzv. Hidžrů (jedinci zde společně vytvářejí rodinné vztahy a vystupují většinou v ženských rolích) (Janošová, 2002, p. 41).

Podrobněji se ale vztahem muže s mužem zabíraly společnosti starověkého Řecka nebo Říma. Jeden z klasiků, Platon, ve svém díle Hostina tvrdí, že láska se dělí na nebeskou, která může provádět pouze mužské vztahy jako takové a její smysl tkví v souznění duše a duchovní sféry partnerů. Vedle toho existuje láska „nížká“, která se stará o tzv. tělesné blaho. Důležitou zmínkou v Platonově knize je ale to, že by měl existovat nějaký zákon proti pedofilii v podobě pohlavních styků mužů s chlapci nízkého věku, jelikož ti před sebou mají ještě nejistý vývoj své osobnosti (Janošová, 2002, p. 41). V pozdějším období starověkého Řecka, konkrétněji v oblasti válečného městského státu Sparta, byl dokonce homosexuální vztah mezi dospělým mužem (tím, který prováděl zácvik) a chlapcem (ten, který byl cvičen) součástí vojenského výcviku, jelikož byl vnímán jako ideální prostředek ke správné výchově budoucího spartánského válečníka. (Janošová, 2002, p. 42). Náklonnost ženy k další ženě byla starověkému Řecku neznámá, jelikož jejich postavení ve společnosti bylo pouze rodit a vychovávat děti, potažmo starost o domácnost, proto i jejich příležitost dostat se do společenského života a do bližšího kontaktu s ostatními byla značně nižší.

Rané křesťanství

V období raného křesťanství můžeme pozorovat první souvislou právní úpravu homosexuality, která spadala pod jurisdikci církevních soudů, kdy pasivní forma homosexuálního styku byla trestána smrtí. Zpravidla se na samém počátku trestala tresty mírnými, které bylo možné nahradit pokáním (Procházka, 2001). I přesto lze ale pozorovat zásadní rozdíl v přístupu k homosexualitě, kdy nyní je odmítána. Pramenem pro odmítání sexuálního styku jako takového, tedy i heterosexuálního, je apoštol Pavel, který ve svých čtyřech hlavních listech

vyhrožuje božskými sankcemi – vyobcováním z křesťanské obce – všem smilníkům (Bellinger, 1988).

Středověk

Roku 429 n. l. byl zveřejněn tzv. Theodosiánův kodex, který oficiálně postavil mimo zákon veškeré stejnopohlavní svazky. S postupem času a následujícím vývojem společnosti ve směru k homosexuálům se k této skupině upřednostnil zejména negativní postoj, přičemž s převládajícím vlivem křesťanství, jež v této době bylo majoritním náboženstvím zejména v Evropě, se na homosexuální styk či jen náklonnost ke stejnému pohlaví nahlíželo jako na jeden z největších hříchů, na který majoritní společnost pohlížela jako na prohřešek od „přirozenosti“, ale také na něco, za co hrozil i trest smrti.

K otázce sexuální náklonnosti a sexuálních styků se vyjádřil i jeden z největších filozofických teoretiků 13. století Tomáš Akvinský. Tvrdil, že pohlavní styk je možný pouze za souběžného splnění tří podmínek. První podmínkou je provedení styku tzv. správným způsobem, pod kterým Akvinský spatřoval vaginální soulož. Druhou podmínkou je to, aby probíhal se správnou osobou, kterou je v jeho interpretaci pouze manžel nebo manželka. Poslední, třetí podmínka, je to, že styk musí probíhat za správným účelem, tím mělo být výlučně plození potomků. (Weiss & Zvěřina, 2001).

Již z definice Akvinského, který odrážel názory tehdejší společnosti je znát, že homosexuálové byli opravdu zcela vyčleněni, jelikož jejich pohlavní styk by nesplňoval ani jednu ze tří výše zmíněných podmínek.

Novověk

Raný novověk se nesl v nádechu středověku, kdy homosexuálové byly pro společnost nemyslitelnou součástí. Nejhorší situace panovala nejspíše v Anglii, kde se k ostrým postojům proti homosexuálům přidaly i úřady a přítomnost homofobie se zvyšovala.

Ke změně přístupu k homosexualitě se následně pokusilo několik osvícenských myslitelů. Jako příklad se dá uvést např. Jeremy Bentham, anglický právník a filozof, jež prostřednictvím svých textů usiloval o vyvrácení argumentů, na jejichž základě byla homosexualita považována za kriminální činnost, mnohokrát dokonce i trestný čin (Spencer, 1998). Poměrně zásadní změna se ale stala až po Velké francouzské revoluci v roce 1789, kdy došlo ke změně základních společenských hodnot a homosexualita již v mnoha zemích, po vzoru Francie, nadále nebyla trestným činem (Eder, et al., 1999).

V českých zemích byl základním právním předpisem z tohoto období nový trestní kodex z roku 1787, který trest za homosexualitu snižoval z původního trestu smrti na odnětí

svobody (Brzek & Pondělíčková-Mašlová, 1992). Důležité je také zmínit, že v tomto období šlo za projevy homosexuality postihnout jen muže, u žen se homosexualita vůbec nepřipouštěla.

19. a 20. století

Nejvýraznější změna v přístupu k homosexuálům se bez debaty odehrála v 19. století, kdy i homosexuální muž byl vnímán jako osobnost rovná ostatním. O homosexualitě totiž začalo vznikat množství studií, článků a jiných vědeckých činností, které přispěly k tomu, že se jako „fenomén“ dostala do podvědomí široké veřejnosti.

Významnou roli ve změně přístupů k homosexuální orientaci hráli také umělci evropských zemí, kteří se svou orientací netajili. Někteří ji dokonce zmiňovali ve svých dílech, např. v literatuře či v obrazech a sochařské činnosti. To vše přispělo k tomu, že za homosexualitu se nejdříve postupně rušil trest smrti, a na začátku 20. století se homosexuální styk jako takový dokonce stal beztrestným ve většině evropských zemí (Fanel, 2000, p. 307). Díky většímu studiu homosexuality se nyní navíc připouštěla i u ženského pohlaví, pro které ale beztrestnost ze začátku 20. století neplatila.

Přístup k homosexuálům se poté na kratší období opět zhoršil, zejména v období druhé světové války. Fašismus, jako nově nastolený politický směr v množství evropských zemích, nepřipouštěl existenci jakékoliv menšiny, pod což zapadali i homosexuálové. V tomto období se homosexualita stala opět trestnou (Fanel, 2000, p. 308). Situace se poté změnila až v druhé polovině 20. století společně s projevy svobody, které následovaly po době války a totality napříč kontinentem. Trestnost homosexuality se např. na území Československé republiky zrušila roku 1961, ale i přesto se homosexuálové báli vyjádřit svou orientaci, jelikož věděli, že společností nebyli stále plně akceptovanými (Fanel, 2000, p. 308). Situace se nadále zlepšuje, ale tento strach u některých jedinců přežívá dodnes.

Způsoby soužití homosexuálních párů ve světě

V rámci celého světa se obecně rozlišují čtyři možné soužití homosexuálů. Jsou to občanské manželství, konkubinát, kohabitanace a registrované partnerství.

Model občanského manželství

V tzv. modelu občanského manželství je svazek homosexuálních partnerů téměř totožný s tím, který uzavírají jedinci s heterosexuální orientací. Země, které v současné době umožňují uzavřít tento typ svazku jsou Kanada, USA, Nizozemsko, Belgie a Španělsko. Vůbec první zemí, která tento krok vůči svým občanům učinila, byla Nizozemsko. Zde mohou osoby stejného pohlaví uzavírat manželství od 1. 1. 2001. Většinové názory se shodují na tom, že je to zejména kvůli

tomu, že Nizozemsko a jeho občané nejsou přílišně vázáni na jakoukoliv formu náboženského vyznání a celkově jsou velmi tolerantní k menšinám, jež se na jejich území nachází (Waaldijk, 2002). I jiné země v Evropě, jako je např. Norsko, již svazky homosexuálních párů a s nimi spojená práva přirovnává na úroveň civilního sňatku ženy a muže, ale používá pro ně stále odlišné pojmosloví a úprava je částečně omezená (Waaldijk, 2002).

Konkubinát

Konkubinát je definován jako soužití osob stejného pohlaví, kteří spolu nemají žádnou formu svazku, jde tedy o soužití nesezdané. Obecně je ale jeho existence podmíněna několika podmínkami. Jako příklad lze uvést sdílenou domácnost či silnou citovou a ekonomickou vazbu na toho druhého. Sexuální život zde není vyžadován. Legislativní úprava konkubinátu existuje v Maďarsku a Portugalsku. Obecně překvapivým příkladem je Maďarsko, kde o tom rozhodl ústavní soud, i když v této zemi i nadále přežívá silná diskriminace homosexuálního chování díky konzervativní společnosti (Požgay, 2001).

Kohabitace

Třetím modelem je tzv. kohabitace. Tento model se používá jak pro páry homosexuální, tak i pro heterosexuální, přičemž jde opět o soužití nesezdané. Vzhledem k tomu, že v určitých zemích je kohabitace přístupná pouze osobám rozdílného pohlaví, hraje její uzákonění pro osoby stejného pohlaví vysokou roli zejména v nadějích pro budoucí zrovnoprávnění manželství. V kohabitaci je opět vyžadována sdílená domácnost, partneři se zde musí navzájem finančně podporovat, na základě čehož tento institut ošetřuje otázky společného vlastnictví či jejich dědické nároky. Model kohabitace je typický pro např. Švédsko, kde je zákonem umožněn již od roku 1987 (Požgay, 2001).

Registrované partnerství

Posledním zmíněným modelem je registrované partnerství, jehož úprava se v novodobém světě v jednotlivých právních řádech objevuje nejčastěji. Jde o model podobný manželství, odlišností jsou určitá práva a povinnosti z partnerství vyplývající, zpravidla jde o adopci dětí či dědické nároky partnerů. Při jeho vzniku se vydává certifikát o partnerství, který se v případě jeho zániku ruší (Požgay, 2001, p. 61).

Úprava registrovaného partnerství se poprvé začala objevovat v severských zemích. První z nich bylo Dánsko, které zákon o registrovaném partnerství přijalo již na konci roku 1989, následovalo jej Švédsko a Finsko (Požgay, 2001, p. 62).

Česká republika se se svou první oficiální úpravou připojila až v roce 2006 vydání zákona o registrovaném partnerství. Na internetových stránkách Odboru všeobecné správy Ministerstva vnitra České republiky je definováno následovně:

„Registrované partnerství (dále jen „partnerství“) je trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným zákonem č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákon o partnerství“). Partnerství vzniká projevem vůle dvou osob stejného pohlaví činěným formou souhlasného svobodného a úplného prohlášení těchto osob o tom, že spolu vstupují do partnerství“ (MV ČR, 2022).

Jde tedy o formu soužití, respektive svazku, který uzavírají dvě osoby stejného pohlaví a jež je v určitých aspektech odlišný od manželství, které mohou uzavírat osoby opačného pohlaví. Je to zákonem stanovený svazek uzavřený na základě práva a v mezích, kde jsou jasně vymezeny práva a povinnosti jeho účastníků. Po dlouhou dobu zde zákonná úprava a tím pádem ani možnost uzavřít homosexuální svazek neexistovala, více podrobností je v kapitole s názvem *„Legislativní vývoj homosexuálních svazků v ČR“*.

Možnosti homosexuálních párů pro výchovu dětí v České republice

Velmi diskutovaným problémem, který při zmínění registrovaného partnerství ve společnosti rezonuje, je otázka výchovy dětí touto skupinou obyvatelstva.

Mezi základní možnosti homosexuálních párů pro výchovu dětí v České republice patří osvojení, svěřeni dítěte do péče jiné osoby, pěstounská péče a potažmo výchova biologického dítěte jednoho z partnerů. Nakonec zmíním i náhradní mateřství, které ale v České republice není zákonem pro registrované partnery dovoleno.

Osvojení

Osvojení jako takové má v českém právním řádu bohatou úpravu. Jeho základním odlišením od jiných forem náhradní rodinné péče je to, že osvojitel se stává i zákonným zástupcem osvojenice, má vůči němu vyživovací povinnost a rodičovskou odpovědnost. Mimo konkrétní podmínky, které musí splnit jak osoba osvojitele, tak osvojenice, je zde odlišná úprava v případě, kdy chce osvojovat osoba v registrovaném partnerství. Důležité je ale zmínit, že až do roku 2016 bylo v § 13 odst. 2 Zákona o registrovaném partnerství zmíněno, že existence trvajících partnerství brání k tomu, aby se kterýkoliv z partnerů stal osvojitelem dítěte. Tento paragraf byl ale ve výše zmíněném roce na základě nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 7/15 zrušen pro důvody rozporu se zákazem diskriminace, s právem na soukromý život a s právem na lidskou důstojnost, což jsou vše práva zakotvena v Listině základních práv a Svobod,

potazmo v Evropské Úmluvě o ochraně lidských práv a svobod (ÚS ČR, 2016). Díky tomuto nálezu je tedy v současné době i pro partnera z registrovaného partnerství možné osvojit dítě.

Svěření dítěte do péče jiné osoby

Při této možnosti výchovy dětí se ani u klasického manželství nepraktikuje možnost toho, že by dítě bylo svěřeno do péče oběma rodičům, vždy se svěřuje pouze jedné osobě. Proto je i při posouzení toho, zda se dítě svěří do péče jednoho z registrovaných partnerů důležité zejména splnění zákonem stanovených podmínek, ve kterých není uzavření registrovaného partnerství vedeno jako překážka při tomto typu úkonu (NOZ, 2012). Proto je toto jeden z možných typů výchovy dítěte, přičemž ale stejně jako u osvojení jde pouze o oprávnění jednoho z partnerů.

Pěstounská péče

Jedním z dalších typů výchovy dítěte pro homosexuální páry je pěstounská péče, která je pouze dočasným institutem, kdy při jeho skončení musí být dítě navraceno do péče biologickým rodičům. Zde se pěstoun nestává zákonným zástupcem nezletilého. Stejně tak jako dva předchozí instituty, je ale výlučně umožněna pouze do rukou jednoho z partnerů, jelikož v § 964 odst. 1 NOZ je výlučně řečeno, že: *„Dítě může být svěřeno do společné pěstounské péče společným pěstounům, pokud jsou manželé“* (NOZ, 2012).

Výchova biologického dítěte jednoho z partnerů

Dalším způsobem výchovy je případ, kdy má jeden z partnerů potomka z předešlého heterosexuálního svazku. Často je tento případ zmiňován i jako možnost nejlehčí, ale i v této variantě je znevýhodněný druhý z partnerů, jelikož zákonně k dítěti nemá žádný nárok. Na úpravu této výchovy se vztahuje § 885 NOZ: *„Pečuje-li o dítě jen jeden z rodičů, podílí se na péči o dítě a jeho výchově i manžel nebo partner rodiče dítěte, žije-li s dítětem v rodinné domácnosti. To platí i pro toho, kdo s rodičem dítěte žije, aniž s ním uzavřel manželství nebo registrované partnerství, žije-li s dítětem v rodinné domácnosti“* (NOZ, 2012).

Náhradní mateřství

Poslední zmíněnou možností je náhradní mateřství, pro které se v anglickém jazyce používá pojem surrogacy. Tato možnost není v českém právním systému jakkoliv ukotvena, proto ani není fakticky umožněna. Jedinou zmínkou o institutu náhradního mateřství je ustanovení § 804 občanského zákoníku, které zní: *„Osvojení je vyloučeno mezi osobami spolu příbuznými v přímé linii a mezi sourozenci. To neplatí v případě náhradního mateřství“* (NOZ, 2012). Jde tedy o ustanovení, které se institutu jako takového fakticky ani netýká.

V posledních letech se ale náhradní mateřství stává poměrně populárním, hlavně při jeho zrealizování v USA, kde si páry nechají za určitou finanční částku od cizí ženy odnosit

a porodit dítě. Celý tento proces se ale stále nedá nazývat jako vyhovující alternativa pro výchovu dětí registrovanými partnery, jelikož při návratu do České republiky párům vzniká komplikace v podobě toho, že v českém právu není možné, aby mělo dítě v rodném listu zapsáno dva rodiče stejného pohlaví. Pro přiblížení celého procesu náhradního mateřství je možné na sociálních sítích vyhledat profil „Dva tátové“, kteří jim prošli a postupně ho dokumentovali. Jde o autentické předání zážitků i informací.

Základním rozdílem v úpravě jednotlivých typů možnosti výchovy dětí registrovanými partnery od manželů je ale stále překážka toho, že osvojitelem, pěstounem apod. se může vždy stát právě jediný partner, a ne pár jako takový najednou, jako je tomu u manželů. S tím se pojí i následky případného rozchodu partnerů, kdy je následně pouze na rozhodnutí jednoho z partnerů, zda umožní dítěti kontakt s druhým partnerem, bez ohledu na to, jak emočně, citově či finančně se druhý z partnerů na výchově dítěte v průběhu trvání partnerství podílel (Jsme Féř, 2022).

1.2 LGBT

Tzv. LGBT (hnutí), zkratka vyjadřuje společenství následujících skupin lidí: lesby (ženy s homosexuální orientací), gayové (muži s homosexuální orientací), bisexuálové (lidé, které přitahuje jak ženské, tak mužské pohlaví) a transgender osobnosti (lidé, jejichž genderová identita není v souladu s jejich biologickým pohlavím).

Někdy se také užívají zkratky jako LGBT+, pojem vyjadřující spojení čtyř výše zmíněných skupin, ale k tomu navíc i jiné identity, které nelze blíže specifikovat (Gold, 2018) nebo např. LGBTQ, kde jsou zahrnuti i tzv. queer - osoby, jejichž sexuální orientace není heterosexuální, a snaží se tím poukázat na nestabilitu sexuality u daného člověka. Mnoho autorů ale queer vnímá rozdílně, např. jako pojem zastřešující, bližší definici poskytl např. (Sloboda, 2016): *„Často se používá jako zastřešující pojem, respektive nová, jednoslovná etiketa pro všechny identity schovávající se ve zkratce LGBTIA a další. Tedy i pro jakési přenálepkování pojmů jako „gay“, „lesba“ a další.“*

1.3 Homofobie

Pojem pochází ze dvou řeckých slov. Homós znamenající stejný a phóbos znamenající strach. Proto se dá slovo souhrnně definovat jako určitý strach, odpor či obava z homosexuality či osob s homosexuální orientací (Merriam-Webster`s Online Dictionary, nedat.). Může se projevovat mnoha způsoby – např. verbálními či fyzickými útoky, zesměšňováním, opovrhováním či diskriminací jedinců.

Další definici ale poskytlo i mnoho ostatních jedinců. Např. (Ondrisová, 2002) tvrdí, že od zavedení pojmu se jeho chápání rozšířilo. Nyní jej definuje jako „*označení veškerého negativního myšlení, cítění i jednání ve vztahu k neheterosexuálním lidem*“.

Autoři (Smetáčková & Braun, 2009) dále uvádí svou definici homofobie, kdy podle ní jde o obavu z homosexuálních jedinců a z homosexuality jako takové, jež může vést k nepřátelským až nenávisným postojům a může být příčinou ubližujícího chování vůči homosexuálním lidem, nebo vůči lidem, u nichž je homosexualita pouze předpokládána.

2. Teoretické ukotvení práce

V této kapitole jde o vysvětlení teoretického ukotvení práce. Stěžejní bod zde hraje teoretický rámec sociální konstrukce cílových populací, v angličtině jako *social constructions of target populations*.

Sociální konstrukce cílových populací

Sociální konstrukce cílových populací (SKCP) byla popsána americkými badatelkami Helen Ingramovou a Anne Schneiderovou v 80.-90. letech minulého století. Její hlavní podstatou je to, že v případě výsledné podoby veřejných politik není nadále toliko důležitá empiricky prokazatelná důležitost problému, nýbrž příjemci navrhovaných politik a jejich obraz ve společnosti (Nekola, et al., 2020).

Veřejné politiky jsou totiž dle autorek vysoce ovlivňovány hodnotami, emocemi a subjektivními postoji, které sdílí členové skupiny, vůči nimž jsou mířeny. Všechny tyto hodnoty, emoce a subjektivní postoje totiž ústí do stereotypních pohledů (sociální konstrukce) na jednotlivé společenské skupiny, které při tvorbě veřejných politik sehrávají klíčovou roli. Tyto sociální konstrukce se neustále dostávají do dynamických interakcí s druhým klíčovým faktorem, který formuje výslednou podobu veřejných politik, což je politická moc. Policy design jako takový teorie chápe jako „*záměrnou činnost, kdy aktéři definují cíle a opatření pro jejich dosažení*“ (Nekola, et al., 2020).

Hlavním cílem teorie SKCP je tedy snaha o porozumění toho, jak a proč jsou cílové skupiny definovány tak, jak jsou (Schneider & Ingram, 1993).

Cílové populace

Důležitým pojmem procházejícím celou teorií sociální konstrukce cílových populací je cílová populace. Na jejich základě se totiž v této teorii přijímají různá opatření, jsou udělovány benefity nebo naopak sankce a je vybírán celkový policy design.

„Cílová populace představuje více či méně konkrétní skupinu lidí, jejichž chování nebo životní podmínky mají být ovlivňovány danou veřejnou politikou“ (Nekola, et al., 2020).

V rámci užité teorie se rozeznávají čtyři typy cílových populací, které vznikají na základě vzájemné interakce dvou klíčových faktorů, jimiž je výše zmíněná sociální konstrukce a politická moc – jde o tzv. *zvýhodněné, závislé, uzurpátory a devianty*.

První typem jsou tzv. *zvýhodnění*. U nich je sociální konstrukce pozitivní, což znamená, že tato populace je společensky významná a zároveň pozitivně vnímaná – jde o skupinu, na kterou se stereotypně nahlíží jako na chytrou, tvrdě pracující, čestnou apod. Druhý faktor, politická moc, je zde na vysoké úrovni, což znamená, že jejich vliv ve společnosti a na výslednou policy je nezanedbatelný. Mají vyšší množství politických zdrojů, jako je např. bohatství, soudržnost skupiny, komunikace s osobami v politickém prostředí a její celkové postavení ve společnosti je vnímáno spíše pozitivně. Příklad zvýhodněných můžou být např. tradiční rodina, vědci či podnikatelé. U zvýhodněných je častý určitý systém odměň či snížení jejich povinností – např. úlevy z daní (Nekola, et al., 2020).

Pozitivní sociální konstrukcí, ale naopak nízkou politickou mocí se vyznačuje druhý ideální typ cílové konstrukce, jimiž jsou tzv. *potřební*. Jako příklad potřebných lze uvést např. matky samoživitelky či jedince s postižením. Obecně se na ně ve společnosti nahlíží jako na skupinu lidí, kteří by si z důvodů lítosti zasloužili více, ale není jim to dopřáno, jelikož neprodukují finanční kapitál, a proto jsou pro politickou moc víceméně nedůležitými.

Naopak negativní sociální konstrukcí, tedy horšími stereotypy a nižší společenskou významností, se vyznačují tzv. *uzurpátoři a devianti*.

Uzurpátoři mají naopak od deviantů vyšší politickou moc, ve společnosti jsou ale vnímáni jako sobečtí či morálně podezřelí. Benefity jsou jim dopřávány prostřednictvím legislativy, ve které jsou ale těžce identifikovatelné. Příkladem uzurpátora může být např. společnost zabývající se produkcí a prodejem tabákových výrobků či banky a jiné velké korporátní firmy (Nekola, et al., 2020).

Devianti disponují jak negativní sociální konstrukcí, tak nízkou politickou mocí. Jejich postavení v rámci celého schématu je nejhorší a jako skupina také čelí nejvíce sankcím a opatřením v jejich neprospěch. Často jim chybí zastupitelská skupina a společnost na ně pohlíží jako na „nevhodné“. Příkladem jsou např. drogově závislí jedinci, bezdomovci či teroristé (Schneider & Ingram, 1993).

Tabulka č. 1 – typy cílových populací v rámci teorie sociální konstrukce cílových populací

	Pozitivní sociální konstrukce	Negativní sociální konstrukce
Vysoká politická moc	<i>ZVÝHODNĚNÍ</i>	<i>UZURPÁTOŘI</i>
Nízká politická moc	<i>POTŘEBNÍ</i>	<i>DEVIANTI</i>

Zdroj: (Nekola et. al. 2020, s. 13) – upraveno autorkou

Policy design

Důležitým prvkem teorie sociální konstrukce cílových populací je *policy desing*, který do určité míry vysvětluje, jak je daná cílová skupina pro veřejné činitele (ne)důležitá. Na základě veřejných politik je poté také možné určité skupiny pomocí výstupů z nich ovlivňovat.

Policy desing jako takový by se z empirického hlediska dal popsat jako kombinace určitých pozorovatelných faktorů. Těmi jsou např. cílové populace, cíle či problémy, které odráží hodnoty ve společnosti nebo odůvodnění či nástroje, které design veřejných politik výsledně tvoří. Všechny výše zmíněné pojmy se kombinují a slouží jako určité vysvětlení k identifikaci toho, kterým skupinám se dostává spíše přínosů či spíše zátěží (Nekola, et al., 2020).

Policy design může poměrně silně ovlivňovat změny v sociálních konstrukcích, a proto se na vztah těchto dvou pojmů musí pohlížet jako na reciproční a neoddělitelný. Na jedné straně sociální konstrukce cílové populace ovlivňuje podobu policy designu, jež je vůči těmto skupinám uplatňován, na druhé straně určitý použitý policy design může ovlivňovat práce sociální konstrukci této skupiny (Schneider & Ingram, 1993).

3. Legislativní vývoj homosexuálních svazků v ČR

V mnoha nejen evropských zemích se již registrované partnerství jako takové zrovnoprávnilo s manželstvím. Vlastně ve své podstatě již neexistuje, jelikož v těchto zemích vznikl tzv. koncept manželství pro všechny, které nerozlišuje mezi pohlavím jednotlivých osob uzavírajících svazek. V České republice se i přes nedávné a časté debaty o zavedení tohoto konceptu, stále drží rozdílné pojetí pro svazek uzavíraný homosexuálními páry, jde o tzv. registrované partnerství. V následující kapitole se pokusím alespoň stručně rozebrat současný zákon upravující tuto koncepci v České republice, který se ve Sbírce zákonů nachází pod číslem 115/2006 Sb., zákon o registrovaném partnerství, a je ze dne 26. ledna 2006. Tomuto

současnému zákonu předcházelo mnoho jiných normativních debat a návrhů pro zákonné ukotvení homosexuálních svazků.

Legislativní vývoj v letech 1997 – 2004

Návrh zákona z roku 1997

Prvním z ucelených návrhů na zákon o registrovaném partnerství byl návrh poslanců z třech rozdílných poslaneckých stran – ODS, KSČM a ČSSD z 17. 12. 1997, který v sobě obsahoval mnoho prvků severských přístupů k uzákoněným svazkům homosexuálů. Podmínky pro uzavření registrovaného partnerství v tomto návrhu byly v podstatě obdobné podmínkám k uzavření manželství, výjimkou bylo logická podmínka toho, že uzavřít ho mohly pouze osoby stejného pohlaví. Mimo jiné dále musely být starší 18ti let, musely být obě způsobilé k právním úkonům, a alespoň jedna z nich by musela být českým občanem. Co se týče fungování svazku (partnerství jako takového) měly by osoby větší volnost, než je tomu v právní úpravě manželství. Např. při uzavírání smlouvy o vzniku registrovaného partnerství, která sloužila jako klíčový element, jímž by se partnerství uzavíralo, si partneři mohli stanovit i odlišnou úpravu vzájemných majetkových vztahů, která je naopak u manželství v občanském zákoníku ve formě společného jmění manželů poměrně tvrdě zakořeněna. Jedinou podstatnou odlišností v tomto návrhu byl vztah partnerů k nezletilým dětem a adopce, která jim byla zakázána. (PSP ČR, 1997).

Tento návrh byl díky své přílišné neúplnosti a volnosti nevhodný. Bylo poukázáno na nedostatky, které by způsoboval např. v oblastech trestního či dědického práva, protože registrované partnerství zde bylo definováno pouze jako svazek osob stejného pohlaví, není zde explicitně zmíněná homosexuální orientace. To by v praxi mohlo vést k uzavírání partnerství, která by byla pouze účelová a mohla potencionálně vést k podvodům právě např. v oblasti dědického práva. Vytčena mu byla i přílišná neobsáhlost, jelikož jeho aplikace v praxi by způsobila zmatky, se kterými se v návrhu nepočítalo a vlastně zde byly úplně opomenuty – např. při odlišné úpravě majetkových vztahů by mohlo dojít k omezení jistoty třetích osob a jejich práv. Návrh byl tedy již v prvním čtení v Poslanecké sněmovně zamítnut. Vláda mimo jiné ve svém odmítavém stanovisku zmínila, že *„i přes kladný posun přístupu společnosti k homosexuálům v České republice stále chybí objektivní sociologický a demografický průzkum, který by dokumentoval očekávané kladné přijetí navrhované právní úpravy společností a zejména neexistuje komplexní rozbor dopadů předpokládaného, dokonce obdobného, použití úpravy manželství na navrhované registrované partnerství v jednotlivých oblastech právního řádu.“* (Vláda ČR, 1998).

Návrh zákona z roku 1999

Do roku 2004 byly v Poslanecké sněmovně představeny ještě další dva návrhy zákonů. První z těchto dvou byl návrh z roku 1999, který se ve své podstatě o mnoho nelišil od návrhu zákona z roku 1997. Rozdílným byl např. jeho název, kdy nyní se zákon nazýval jako „zákon o partnerském soužití osob téhož pohlaví“, na manželství ale odkazoval stejně, jako první návrh zákona. Na rozdíl od návrhu zákona z roku 1997, tento prošel ve Sněmovně až do druhého čtení, kde byl opět zamítnut. Mezi nejvíce spekulativní při rozpravě o návrhu zákona se dá označit proslov poslance KDU-ČSL Jiřího Karase, který ve svém projevu upozornil na možnost transformace sexuální orientace jedince a na další nedostatky a zejména nespravedlnost toho zrovnoprávnit privilegia heterosexuálních svazků s těmi homosexuálními. Mimo jiné poslanec Karas ve svém projevu dále řekl, že: *„zatímco někteří homosexuálové a s nimi názorově spříznění zástupci jedné skupiny sexuologů tvrdí, že homosexualita není deviace, ale variace sexuálního chování, jiní sexuologové i celé lékařské školy zastávají názor, že jde o abnormalitu, úchylku, či deviaci“* (PSP ČR, 1999).

Proti Karasovi poté vystoupila jedna z předkladatelek návrhu Monika Horáková, která ve svém projevu naopak upozornila na věci, které homosexuály omezují, s velkým důrazem na majetková práva v dědickém procesu. *„Pokud oba partneři například nemají sepsanou smlouvu o společném majetku a pokud pozůstalý neprokáže vlastnictví k jednotlivým movitým věcem, může i o tento majetek přijít“* (PSP ČR, 1999). A dále odůvodnila relevanci projednávaného návrhu zákona slovy: *„Návrh zákona odpovídá svou koncepcí i obsahem většině zahraničních úprav. Zakládá fakultativní majetkové společenství dvou partnerů. Domnívám se, že přistoupit na koncepci dílčích úprav v jednotlivých zákonech, které by umožnily homosexuálním párům mít podobná práva jako manželé ve věcech, na než se zákon vztahuje, je mnohem složitější než úprava obsažená v jediném zákoně“* (PSP ČR, 1999).

Návrh zákona z roku 2001

Posledním návrhem (návrhy) v popisované etapě je návrh zákona o partnerském soužití osob téhož pohlaví a návrh zákona o změnách některých zákonů s ním souvisejících předložené vládní stranou Miloše Zemana, ČSSD z podzimu roku 2001. Tento návrh se jeví jako do té doby nejvíce vhodným, jelikož se odlišuje od institutu manželství a bere v potaz to, co bylo vytýkáno návrhům předcházejícím.

Potřeba sekundárního, doplňujícího zákona, je zde především proto, že tento návrh se částečně odlišil od svých předchůdců tím, že již nadále při situacích homosexuálních partnerů nebude odkazováno na slova jako je manžel/ka, ale bude se užívat terminologie partner/ka.

V § 1 je tedy poprvé definováno partnerské soužití jako: „*Trvalé společenství svou osobou téhož pohlaví, které vzniklo zákonem stanoveným způsobem. Partnerem se rozumí osoba, která uzavřela partnerské soužití, které trvá*“ (Návrh ZoPSOTP, 2001).

Druhý zákon tedy upravoval dotčené zákony tak, aby v normativním prostředí nedocházelo k nejistotě.

I přesto, že v tomto návrhu zákona byl již podrobněji upraven i zánik partnerského soužití, který nyní byl možný pouze rozhodnutím soudu, což mělo zabránit zneužití institutu pro např. dědické účely, byl návrh zamítnut již v prvním čtení. Při normativní debatě bylo opět upozorněno na možný nátlak, který by při schválení zákona mohl směřovat ze strany homosexuálních párů v tom smyslu, aby byla umožněna adopce těmito páry, i když to tento návrh zákona, stejně jako všechny návrhy předešlé, výlučně zakazují (PSP ČR, 2002).

Návrh zákona z roku 2004

S dalším návrhem zákona se přišlo v roce 2004. Mezi nejdůležitější pravidla ukotvená v tomto návrhu patří např. to, že registrované partnerství je překážkou nejen k adopci, ale i k osvojení. Naopak partneri měli dle tohoto návrhu získat dlouho požadované právo na informace, právo odepřít výpověď či právo dědění v první dědické třídě, čímž by se značně přiblížili sňatku heterosexuálních párů a privilegiím, které mají. Nadále bylo v zákoně užíváno pojmu partner/ka (PSP ČR, 2004).

Již při začátkách projednávání tohoto návrhu zákona místopředsedkyně PSP Jitka Kupčová upozornila na následující. „*Již počtvrté projednáváme v Poslanecké sněmovně návrh zákona, který si klade za cíl přijmout určitou právní regulaci soužití osob stejného pohlaví. Doposud však vždy projednávání podobné předlohy doprovázela velmi bouřlivá debata, což samo o sobě je velmi pozitivní. Nicméně tyto debaty se v předchozích dobách neobešly bez vulgarismů, ale i osobních napadení.*“ Z čehož je zřejmé, že otázka homosexuálních svazků či partnerství byla velmi přinejmenším sporná. Nakonec místopředsedkyně zažádala o poklidnou debatu (PSP ČR, 2004).

I přesto, že se návrh dostal historicky nejdále, a to až do třetího čtení, nebyl o jeden hlas dne 11. února 2015 přijat. Jedním z důležitých hlasů při debatě o tomto návrhu byla poslankyně Vlasta Parkanová, v té době za KDU-ČSL, která svůj projev na půdě Poslanecké sněmovny ukončila následujícími slovy: „*Jsem přesvědčena, že případná pozitiva přijetí návrhu zákona o partnerském soužití pro jednu skupinu osob by nikdy nemohla převážit nad ohrožením, která z něj vyplývají pro výsadní postavení manželství mezi mužem a ženou*“ (PSP ČR, 2004).

Nicméně tato podoba zákona se příliš nelišila od té, která byla navržena v roce 2005 a později se stala uzákoněnou v českém prostředí.

Návrh zákona z roku 2005

Posledním návrhem, který se později stal oficiálním zákonem vyhlášeným ve Sbírce zákonů ČR, je návrh z roku 2005. Tento návrh zákona, předložený poslanci z řad ČSSD (např. Anna Burdová, Jitka Kupčová), US-DEU (např. Vlastimil Ostrý, Tatiana Fišerová), ODS (např. Kateřina Dostálová či Vladimír Doležal), ale i poměrně překvapivě KSČM (Kateřina Konečná, Vladimír Koníček) byl víceméně stejný s porovnáním s verzí z roku 2004, jedinou změnou bylo doplnění toho, že souhlasné prohlášení partnerů je činěno výhradně před matrikářem (PSP ČR, 2005).

Tento návrh zákona byl Poslaneckou sněmovnou dne 16. prosince 2005 schválen, kdy pro hlasovalo 86 z 147 přítomných poslanců. K návrhu zákona se tedy nadále vyjadřoval i Senát, konkrétně dne 26. ledna 2006, který návrh zákona také schválil. Na začátku února roku 2006 byl zákon nadále představen prezidentu republiky Václavu Klausovi, který ale v dané situaci využil svou ústavně garantovanou příležitost v čl. 50 a zákon vetoval (Ryšánková, 2006).

Prezident uvedl, že vzhledem k tomu, že jde o zásadní zásah do právní úpravy mezilidských, konkrétně partnerských či dokonce intimních vztahů, nestačí schválení menší než poloviční většinou celkového počtu poslanců. Nadále ale na svou obranu uvedl: *„Ohrazuji vůči jakýmkoliv spekulacím, že nepodporuji či bagatelizuji význam odstraňování diskriminace spojené se sexuální orientací lidí. Toto je politováníhodné nepochopení mých postojů a bohužel i samotného zákona a jeho obsahu, který není liberalizační normou, ale bezprecedentním rozšířením státní regulace mezilidských vztahů“* (Klaus, 2006). Na akt prezidenta reagovalo mnoho poslanců, mezi nimi i tehdejší premiér za ČSSD Jiří Paroubek, který dokonce konání prezidenta označil za jednu z nejhorsích chyb, kterou učinil za dobu trvání jeho mandátu. Proti se vyjádřila i jedna z osobností, která zákon předkládala, Tatiana Fišerová, která upozornila na to, že dle jejího názoru hlavní roli v zamítnutí daného zákona hraje prezidentova osobní (ne)milost k celému problému jako takovému (Kopp, et al., 2006).

Zákon byl tedy prezidentem republiky vrácen k druhému hlasování do poslanecké sněmovny, kde nyní potřeboval získat podporu nadpoloviční většiny z celkového počtu osazenstva. Prezident v dopise, který zaslal premiérovi jako objasnění vrácení zákona, uvádí, že: *„Problematika tohoto zákona má zásadní význam pro hodnotovou orientaci celé naší společnosti. Proto by neměla být zneužívána a rozhodování o ní by nemělo probíhat pod*

jakýmkoliv stranickým nátlakem.“, přičemž odkazoval na rozporné postoje vlády s registrovaným partnerstvím v minulosti. Nakonec prezident dodal: *„Můj postoj, na rozdíl od Vašeho, je v této věci dlouhodobě neměnný a nepodléhá momentálním předvolebním hrám“* (Klaus, 2006).

Stanovisko prezidenta bylo rozdáno poslancům jako tisk 969/5. Hlasování o zákonu vráceném prezidentem republiky proběhlo dne 15. 3. 2006, kdy poslanecká sněmovna přehlasovala prezidentské veto přesným počtem 101 tížených poslaneckých hlasů z celkového počtu 177 přítomných. První právní úprava ve vnitrostátním právním řádu České republiky týkající se registrovaného partnerství vešla v platnost dne 1. 7. 2006 a byla zveřejněna ve Sbírce zákonů ČR jako zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství (Zemanová, et al., 2006).

Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství

Zákon byl původně rozdělen do celkem dvaceti částí, přičemž některé z nich byly postupem času rušeny, v platnosti je dnes tedy znění s jedenácti částmi.

V první části je registrované partnerství v §1 odst. 1 je definováno jako *„trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným tímto zákonem“* (ZoRP, 2006) Dále se zákon věnuje vzniku partnerství, neexistenci a neplatnosti partnerství, vzájemným právům a povinnostem partnerů, mezi které řadíme např. vyživovací povinnost a zániku partnerství. § 14 definuje, že zánik je možný pouze smrtí jednoho z partnerů či rozhodnutím soudu v dané věci.

V druhé části byl věnován prostor pro související změny v trestním zákoně, část byla ale zrušena. Ponechala se pouze změna v trestním řádu, které se nadále věnuje část třetí. Podstatou změny je pouze upozornění na změnu terminologie, kdy se do trestního řádu vkládá za slovo manžel slovo partner (ZoRP, 2006).

Část čtvrtá, věnující se změnám v zákoně o rodině spolu s částí šestou, věnující se změnám v občanském zákoníku, byly také vymazány, přičemž opět zůstává pouze část věnující se změnám v občanském soudním řádě (označována jako část pátá), kde se opět doplňuje terminologie tak, aby dávala smysl v užití pro registrované partnerství. Nadále byla smazána i původní část sedmá týkající se změn v zákoníku práce (ZoRP, 2006).

Zůstává část osmá, označená jako *„Změna zákona o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o přídavcích na děti z nemocenského pojištění.“* Naopak se postupem času vyloučila část devátá – změna zákona o přestupcích a část desátá – změna zákona o životním minimu (ZoRP, 2006).

Jedenáctá část s názvem „Změna zákona o soudních poplatcích“ existuje i nadále, spolu s částí třináctou - „Změna zákona o státní sociální podpoře“ a s částí patnáctou - „Změna zákona o evidenci obyvatel a rodných číslech.“ Zrušila se část dvanáctá - „Změna zákona o správě daní a poplatků“ a část čtrnáctá „změna zákona o občanských průkazech“. Na změnu v čtrnácté části měla vliv i novela č. 269/2021 ze dne 1. července 2021 o občanských průkazech, která stanovila, že s účinností od 1. 9. 2021 nemusí mít občané České republiky na občanském průkazu uveden jejich rodinný stav (ZoRP, 2006).

Dále zůstává část šestnáctá („změna zákona o matrikách, jménu a příjmení“), část osmnáctá („změna živnostenského zákona“), část devatenáctá („změna zákona o zaměstnanosti“) a část dvacátá („účinnost“). Poslední vyloučenou částí je tedy sedmnáctá s názvem „změna zákona o péči a zdraví lidu“ (ZoRP, 2006).

4. Výsledky výzkumného šetření

4. 1. Cíl práce a metodologický přístup

Jak již bylo zmíněno výše, hlavním cílem empirického šetření je zjistit, co právě samotní homosexuálové vnímají jako stěžejní problémy v oblasti rodinné politiky a s tím související postoje společnosti ve vztahu k nim.

Dalším z mých cílů po prvotní identifikaci problémů bude se přesunout k hlubšímu zkoumání jednotlivých problematických rámců, u kterých se pokusím sepsat jejich zákonné ukotvení. Zároveň je mým cílem odpovědět na otázku proč jsou určité oblasti problematické, případně se zaměřit na to, zda jsou určité náznaky změn, které by konkrétní oblast upravily či zda se již někdo v minulosti o změnu pokusil a podobně.

Ve své práci jsem užila kvalitativní metodologický přístup, jehož hlavní podstatou je „do hloubky a kontextuálně zakotveně prozkoumat určitý široce definovaný jev a přinést o něm maximální množství informací“ (Švaříček, et al., 2007). Logikou kvalitativního výzkumu je po získání dostatečného množství informací pátrání po určitých pravidelnostech, které se v nasbíraných datech vyskytují. Jeho cílem je poté formulování určité hypotézy či teorie, na základě analýzy dat (Švaříček, et al., 2007). V mé práci byl kvalitativní výzkum využit zejména proto, protože svou podstatou umožňuje jednotlivé případy zkoumat více do hloubky, a tím pádem jim lépe porozumět.

4. 2. Zvolená metoda sběru dat

Obecně zdroje se dají dělit na primární a sekundární. V mé práci bylo využito polostrukturovaných rozhovorů, které představují data primární a zároveň analýza veřejně

politických dokumentů, zejména legislativní, z kterých bylo čerpáno, a které jsou daty sekundárními.

Zvolenou metodou sběru dat je ve vztahu k užití kvalitativního přístupu rozhovor, v mém případě polostrukturovaný s otevřenými otázkami, kde byl ale zároveň ponechán prostor i respondentům v případě toho, zda chtějí v rámci rozhovoru zmínit i něco nad rámec mých předpřipravených otázek, jež považují za relevantní a dosud nezmíněné.

Před začátkem každého rozhovoru byl respondentovi předložen informovaný souhlas, ve kterém svým podpisem stvrzuje souhlas se zpracováním získaných dat, které budou anonymizovány. Jeho vzor je možné nalézt v příloze č. 1 této práce, podepsané originály od respondentů jsou uloženy u autorky v archivu.

Začátek rozhovoru byl věnován zběžnému představení respondentů, kdy jsem se ptala na obecné otázky jako je věk, vzdělání či délku společného partnerství se svým partnerem. Poté následovaly otázky osobnějšího charakteru, na jejichž základě bylo možné identifikovat problémové oblasti. Konkrétní scénář rozhovoru je dostupný v příloze č. 2 této práce. Doslovné přepisy rozhovorů jsou dostupné u autorky v archivu.

4. 3. Cílová populace

Cílovou skupinou v mé bakalářské práci jsou homosexuálové, proto považuji za vhodné k nim a jejich zastoupení ve světě i na území České republiky na začátku zmínit pár slov.

Nadnárodní společnost Ipsos, která se zabývá studiem společnosti, trhů a lidí a jejímž hlavním cílem je: „*Poskytnout lidem opravdové porozumění a snazší orientaci v dnešním rychle měnícím se světě*“ (Ipsos, 2017), v období přibližně dvou týdnů mezi dubnem a květnem roku 2021 provedla výzkum týkající se celé LGBT+ komunity, a to napříč 27 světovými zeměmi. Výzkum se zabýval dvěma hlavními tématy: genderovou identitou a sexuální orientací.

Hlavními závěry z části týkající se sexuální orientace, pro mou práci klíčovou, je to, že průměrně 80 % lidské populace se identifikuje jako heterosexuální, 3 % jako homosexuální, 4 % jako bisexuální a zbytek buď jako asexuální, něco jiného nebo si svou sexuální orientací není jistá či ji nechce zmínit. Zajímavé je zjištění, že v zemích, jako je např. Kanada, Nizozemsko či Brazílie je identifikace sama sebe jako homosexuála řádově ve vyšších procentech (cca 5 %), než v zemích, jako je např. Maďarsko, Polsko či Japonsko, kde je tato hranice kolem 1 %. Celosvětově nejmenší podíl homosexuálů v populaci je poté v Rusku, kde je dle výzkumu jejich podíl nižší, než 1 %. Dalším zajímavým poznatkem je to, že celosvětově se k homosexuální orientaci hlásí spíše muži (4 %), než ženy (1 %) (Ipsos, 2021).

Situaci v České republice v roce 2016 podrobně zmapoval profesor biologie Jaroslav Flegr působící na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Tomu v jeho výzkumu, k němuž získal napříč českou společností až 40 tisíc odpovědí, vyšly poměrně zajímavé výsledky. Oproti „zažitým“ 4 % homosexuální populace na našem území profesor Flegr sdělil, že mezi českými muži se nachází až 6, 7 % neheterosexuálů (tedy homosexuálů či bisexuálů) a mezi ženami dokonce 11, 5 % (Ševela, 2016).

Další důležitou studií související s mou prací je ta, kterou provedl v roce 2019 samotný veřejný ochránce práv České republiky a jejíž souhrn poskytl v anglickém jazyce na webových stránkách. Ten se doptával členů LGBT+ komunity, jejíž součástí jsou i homosexuálové, s jakými předsudky či diskriminací se za svůj život setkali, co považují za největší problém ve vztahu k nim, a co by chtěli případně změnit. Právě na tuto otázku dotazovaní nejvíce odpovídali třemi způsoby, a to, že by si přáli: větší podporu od politiků, vyšší prevenci šikany na školách, která je podmíněna homo či trans fobií a rovné manželství pro všechny. Z výzkumu dále vyplývá, že více než třetina respondentů zažila v posledních pěti letech takovou míru diskriminace, která je v porovnání s heterosexuální částí společnosti až třikrát vyšší. Většina z nich se také téměř na denní bázi potýká s výroky, jako jsou např. „homosexualita není přirozená“, „homosexuálové by se neměli objevovat ve společnosti, doma ať si dělají co chtějí“ a někteří dokonce i s tím, že „homosexualita by měla být léčena doktorem“ (Public Defender of Rights, 2019).

Ze všeho výše zmíněného se dá usoudit, že skupina homosexuálů v České republice a problémy, které mají, nejsou zanedbatelné.

4. 4. Charakteristika respondentů

V mém blízkém okolí je hned několik homosexuálních osob. Již na začátku bakalářské práce jsem si ale řekla, že mezi respondenty chci mít nejen jedince, které osobně znám, ale i ty, které ne, aby rozmanitost názorů byla v rámci možností co největší. Ve výsledku se na mé práci podílelo 6 respondentů, přičemž z toho byly tři ženy a tři muži, vše ve věkovém rozmezí od 25 do 48 let. Mým základním kritériem bylo to, aby všichni respondenti byli alespoň 5 let v partnerství, potažmo v kohabitaci se svým partnerem. Tři z mých respondentů jsou v registrovaném partnerství, dva o jeho uzavření uvažují a zbylý pár o uzavření tohoto typu „svazku“ nestojí.

Tři z nich byli mými známými a zbylí mi poskytli rozhovor na základě toho, že se s nimi znal někdo z mých známých, předal mi kontakt a respondentovi informaci o mém zájmu provést rozhovor a poté jsem je s konkrétní prosbou oslovila i já.

Rozhovory probíhaly u poloviny informantů online formou přes platformu ZOOM, zejména kvůli nemožnosti osobního setkání z důvodu koronavirové infekce či dlouhé vzdálenosti. U druhé poloviny probíhaly kontaktně, vždy na území Hlavního města Prahy. U všech respondentů bylo zajištěno provedení rozhovoru v poklidném prostoru a bez toho, aniž by ho mohly narušovat třetí osoby.

Všem respondentům bylo před začátkem rozhovoru slíbeno, že v rámci zpracování dat nebudou užity jejich pravá jména ani jiné konkrétní informace, jež by mohly vést k odhalení jejich identity, jelikož celému rozhovoru byla poskytnuta záruka anonymity. Proto jsou při popsání respondentů užita jména smyšlená, zbytek skutečností, jež jsou zmíněny, jsou pravdivými.

Respondenti č. 1 – Adam a Daniel

Adam žije po celý svůj život v Praze, kde při studiu na vysoké škole v prvním ročníku poznal i svého partnera, Daniela, se kterým jsou nyní již 10 let, přičemž před pěti lety uzavřeli registrované partnerství. Adam i Daniel vystudovali Právnickou fakultu Univerzity Karlovy, kde úspěšně získali nejdříve titul Mgr. a následně i JUDr. Adam nyní pracuje v advokátní kanceláři, jež čítá celkem 10 advokátů a koncipientů v jižní části města. Daniel pracuje v jedné z advokátních kanceláří, která je partnerskou ke Adamově kanceláři. Rozhovor s Adamem a Danielem probíhal prezenční formou.

Respondenti č. 2 – Roman a Jiří

Roman a Jiří jsou pár, který bydlí v menší vesnici poblíž Olomouce, která čítá celkem přibližně 300 obyvatel. Roman vystudoval střední vzdělání na kulinářské škole, které je zakončeno výučním listem. Jiří má střední vzdělání zakončené výučním listem v oboru truhlář. V současné době Roman pracuje jako šéfkuchař v penzionu, Jiří je nezaměstnaný, ale práci si hledá. Žijí ve společné domácnosti. Rozhovor s Romanem a Jiřím probíhal přes platformu ZOOM.

Respondenti č. 3 – Leoš a Marek

Leoš a Marek tvoří pár, který v březnu minulého roku uzavřel registrované partnerství po společném soužití kohabitaci, které trvalo okolo pěti let. Leoš má vystudované vysokoškolské vzdělání na Vysoké škole ekonomické v Praze s titulem bakalář a nyní pracuje v marketingové firmě v centru Prahy, kde je spokojený. Marek úspěšně dokončil inženýrské studium na vysoké technické škole v Praze a nyní pracuje v nadnárodní firmě. Pár se dlouhodobě zajímá

o možnosti, které by jim umožnily adoptovat dítě, v současné době jsou nejvíce nakloněni tzv. surrogátství¹, které by jim poskytla žena z USA. Rozhovor s Leošem a Markem probíhal prezenční formou.

Respondenti č. 4 – Alena a Anna

Čtvrtými respondentkami je Alena a Anna. Alena je žena, která byla od svých 18 let vdaná za muže, kterého ji našli rodiče, a se kterým měla následně tři děti. Má dokončené základní vzdělání a celý svůj život pracovala v pekárně na vesnici, kde žila. Po více než dvaceti letech v manželství se ale odvážila manžela opustit a celé své rodině oznámit, že má homosexuální orientaci. V současné době žije se svou přítelkyní Annou již 8 let v Praze, kam se spolu přestěhovaly z menší vesnice ve Středočeském kraji a před dvěma lety uzavřely registrované partnerství. Anna taktéž dokončila základní vzdělání a v současné době pracuje jako uklízečka. Alena je nyní zaměstnankyní České pošty. Obě partnerky se znaly již ze základní školy. Alena si se svými dětmi udržuje dobrý vztah, navštěvují ji každý týden o víkendu a následně dle domluvy s otcem, Anna je považuje téměř za vlastní. Rozhovor s Alenou a Annou probíhal prezenční formou.

Respondenti č. 5 – Marie a Petra

Marie je studentkou na Brněnské univerzitě, kde studuje dva obory současně a je jí 25 let. V jednom z oborů již Marie studuje na navazujícím magisterském studiu a u druhého si dodělává bakaláře, u kterého bude skládat státní zkoušky tento rok v září. Petře je nyní 24 let a studuje dálkově vysokou školu v Praze, před svým odjezdem do zahraničí pracovala na poloviční úvazek v jedné z pražských marketingových firem. Pár je spolu již 6 let a v současné době obě působí na humanitárním pobytu v zahraničí, kam společně odcestovaly již v září 2021. Marie i Petra žily celý svůj život ve městě, které je přibližně 20 minut od Brna a čítá okolo 2 000 obyvatel. Rozhovor s Marií a Petrou probíhal přes platformu ZOOM.

Respondenti č. 6 – Markéta a Ljuba

Markéta je členkou jedné z nevládních environmentálních organizací v České republice, kde působí již přes deset let. Mimo to také pracuje jako výpomoc v sociálním zařízení, ve kterém je nyní ubytovaná její matka, což je pro ni velkou motivací, jelikož od mala vyrůstala jen s ní, protože její otec zemřel v autonehodě. Vystudovala střední vzdělání, jehož bližší zaměření

¹ Surrogátství = náhradní mateřství

nechce specifikovat, které bylo zakončeno maturitní zkouškou. Markéta je již 6 let ve vztahu se svou partnerkou Ljubou, která je ze Slovenska a společně bydlí ve městě, které čítá okolo 30 000 obyvatel. Ljuba má dokončené střední vzdělání s maturitní zkouškou a v současné době pracuje jako učitelka na střední škole.

4. 5. Analýza dat

Nejlepší metodou pro zpracování sesbíraných dat při mém výzkumu se jevílo tzv. otevřené kódování, jehož podstatou je určité rozebrání a prozkoumání sesbíraných údajů, na jejichž základě si vytvořím určité tematické okruhy, kterým se budu nadále věnovat. „Kódování a tvorba kategorií značí nalezení významových jednotek, tj. úseků v analyzovaném textu nesoucích informaci ve vztahu k výzkumné otázce“ (Miovský, 2006).

Samotný proces otevřeného kódování probíhal v mé práci tím stylem, že při pročitání přepsaných rozhovorů jsem si v poznámkách tvořila určité společné pojmy či jevy, na základě jejichž jsem byla schopná identifikovat několik základních kategorií, určitých tematických okruhů, které jsem dále rozebírala v další části práce.

Kategorie

Na základě zpracování sesbíraných dat se mi podařilo vytvořit základní kategorie, určité teoretické rámce, ke kterým se vyjádřila většina mých respondentů, a kterým se budu v postupu práce dále věnovat. Kategorie, které jsem v rámci analýzy dat rozhovorů rozpoznala, jsou následující:

<u>Kategorie:</u>
1. Označení „registrovaní“ a uzavření partnerství jako takového
2. Homosexuálové a děti
3. Homosexuálové a majetek
4. Situace se zlepšila
5. Diskriminace homosexuálů
5. 1. Homofobie
5. 2. Město vs. vesnice
6. Participace na akcích, shromážděních
6. 1. Pride festival
7. Tolerantnější společnost je základ

5. Interpretace výsledků výzkumu

5. 1. Označení „registrovaní“ a uzavření partnerství jako takového

Jediná možnost svazku, která je pro osoby s homosexuální orientací v dnešní době v České republice možná, je registrované partnerství, jehož existenci ze zákonného pohledu je v práci již věnována jedna celá kapitola. Respondenti z se shodli na tom, že existence institutu je pro jejich skupinu důležitá, zároveň ale všichni zmiňují, že mnohem raději by měli možnost uzavření klasického, plného a právoplatného manželství pro heterosexuály, které s sebou přináší i mnoho benefitů, které registrované partnerství neobnáší. Při položení otázky týkající se rozdílů mezi institucí registrovaného partnerství a manželství se objevilo více názorů, ale většina respondentů se shodla na tom, že jeho samotné uzavření je „jiné“. Několik z nich užilo pojmy jako je „trapné“, „ostudné“ „jako mimozemšťan“.

Tyto pojmy se objevovaly jak ve spojitosti se samotným označením „registrovaní“, tak při popisu samotného aktu uzavření partnerství, při jeho konkrétních náležitostech. Jeden z respondentů např. uvedl následující.

„Upřímně se nevyznám, ani kvůli mému nezájmu, v různých právních otázkách týkajících se registrovaného partnerství, ale rozumím tomu, že mnoha lidem může jeho uzavření prostě přijít trapné. Aby se pak nazývali registrovanými? Registruje se třeba člověk na členství do knihovny, ale ne do svazku“ (Roman, Jiří , 2022).

K náležitostem souvisejícím s uzavřením registrovaného partnerství a s neuspokojením v oblasti spíše symboliky či vlastního pocitu se vyjádřili i další respondenti. Rozdílů mezi institucemi manželství a registrovaného partnerství je mnoho, co se ale týče těchto „neprávních“ jde např. o to, že snoubenci se při uzavření manželství mohou vzít víceméně na kterékoliv matrice na území České republiky, přičemž registrované partnerství lze uzavřít pouze na 14 vymezených úřadech. S tím souvisejícím problémem je to, že uzavření partnerství je možné pouze za přítomnosti a před matrikářem, přičemž u manželství se prohlášení o uzavření sňatku dá činit starostou, místostarostou či jiným pověřený členem zastupitelstva. Při uzavírání registrovaného partnerství nejsou přítomni svědci, jak je to typické pro manželství a není ani poskytnuto dvou denní volno na svatbu (JsmeFér, 2017).

„Z vlastní zkušenosti ale musím říci, že je to zvláštní pocit, až ostudný, když při uzavření partnerství člověk nemůže mít ani ty svědky“ (Leoš, Marek, 2022).

„Pro mě bylo nejhorší to, že jsem viděla porovnání toho, jaké je manželství, a i registrované partnerství. Je to upřímně docela smutné, při samotném aktu jsem se cítila chvílemi i nepříjemně, tak trapně. Nemohly jsme mít své svědky, registrovat nás mohl pouze matrikář a svazek, který jsme si přály uzavřít na menší chatě u Prahy taky nebyl dovolen, musely jsme dojet na úřad. Člověk si přijde trochu jako mimozemšťan“ (Alena, Anna, 2022).

Dále věřím, že je důležité zmínit i to, že na rozdíl od manželství registrované partnerství nelze uzavřít církevní formou. Nadále musí být při uzavření partnerství alespoň jedna z osob, které do partnerství vstupují, státním občanem České republiky, což u manželství jako podmínka vzniku či platnosti nefiguruje (Hrušáková & kol., 2009). Dalšími rozdíly je např. to, že se u uzavření registrovaného partnerství neupravuje možnost učinění prohlášení zástupcem či možnost pokračovat v zahájeném řízení o neplatnosti registrovaného partnerství po smrti jednoho z partnerů. Tyto otázky nejsou v českém právním řádu nijak upraveny, na rozdíl od manželství. Posledním rozdílem, který můžeme zmínit je to, že při uzavření partnerství automaticky nevzniká nárok na změnu příjmení. Pokud o ní má partner zájem, musí se o ní požádat zvlášť.

Jako poslední v této kapitole chci zmínit výzkumy z prostřední Evropské Unie i České republiky, které věřím, že dá osobám s homosexuální orientací do budoucna více nadějí na změny nejen právní úpravy ve vztahu k nim.

V roce 2019 provedla Evropská Komise výzkum s názvem *„Perception of minorities in the EU: LGBTI people“*, jehož hlavním výsledkem je to, že více než 60 % obyvatel Evropské Unie si přeje, aby měli homosexuálové stejná práva, jako heterosexuálové. Pokud jde konkrétně o Českou republiku, 57 % respondentů s tímto tvrzením souhlasilo. Nejméně podporujících hlasů, poněkud překvapivě, mají homosexuálové na Slovensku, kde se souhlasně vyjádřilo jen 31 % dotazovaných. Naopak nejvíce tolerantní společnosti se nacházejí ve Švédsku (98 % pro), Nizozemsku (97 % pro), Španělsku (91 % pro) či např. v Německu (88% pro) (European Commission, 2019).

Ve stejném roce, tedy 2019, se konal i další výzkum, tentokrát na národní úrovni. Ten provedlo Centrum pro výzkum veřejného mínění a jeho hlavním tématem byla práva homosexuálů a to, jak k nim přistupuje veřejnost. Více než tři čtvrtiny dotázaných v něm

podpořily možnost uzavírat registrované partnerství a téměř polovina se vyslovila kladně pro adopci dětí homosexuálními páry či možnost uzavřít manželství (Spurný, 2019).

5. 2. Homosexuálové a děti

Již při začátku psaní své práce jsem předpokládala, že jedním ze základních problémů, které homosexuálům ve společnosti a zejména v kontextu rodinné politiky bude vadit, je adopce. Při psaní práce jsem ale objevila i problémy, které homosexuálové vidí např. v otázce osvojení či pěstounství, potažmo v otázce tzv. surogátství, náhradního mateřství (konkrétní informace o jednotlivých typech výchovy dětí pro homosexuální páry je v kapitole s názvem *Možnosti homosexuálních párů pro výchovu dětí v České republice*). Zároveň jsem ale zjistila, že názory i napříč homosexuální skupinou jsou velmi odlišné.

Největším problémem úpravy výchovy dětí v České republice je to, že registrovaní partneři jako pár nemohou společně adoptovat, osvojit ani jiným způsobem přijmout dítě do své péče. V zákonné úpravě je to často vymezeno pouze manželům. Pokud se tedy podaří alespoň jednomu z partnerů např. dítě osvojit, druhý z nich k němu nemá žádná práva. Po jejich případném odloučení tedy dítě může plně ztratit styky s druhým z partnerů i přes to, že mu z jeho strany byla poskytována jak finanční, tak emocionální podpora (JsmeFér, 2017).

Důvodů, proč homosexuálům ještě nebylo dovoleno si děti konkrétně adoptovat je ve společnosti několik, celkově se ale dá říci, že jde o téma, které je velmi diskutované. Mezi nejčastější argumenty, které stojí proti adopci dětí homosexuály je např. to, že dítě bude strádat, jelikož ve svém životě nebude mít figuru jak ženy, tak otce. Někdy se uvádí ale i nestabilita soužití homosexuálních partnerů či možná šikana dětí ve školních zařízeních právě z důvodu jeho rodičů (Metin & Kozubík, 2020). Ke konkrétní otázce adopce se vyjádřili respondenti následovně:

„Nevidím na tom nic špatného a opravdu mě překvapuje, že někdo ano. Přijde mi, že je to triviální. Já bych třeba dítě jednou určitě chtěl, navíc teda musím říct, že je to další věc, která nás odděluje a zas si kvůli tomu přijdu jako někdo odlišný“ (Roman, Jiří , 2022).

I přes to všechno se v odpovědích respondentů kolikrát ukazuje určité pochopení těch názorů ve společnosti, které tvrdí, že adopce není správným řešením, usilují ale alespoň o upravení alternativních metod výchovy dětí a toho, ať oba partneři k dítěti nabývají stejná

práva, která se projeví jak po dobu trvání partnerství, tak i pro případ jeho případného ukončení, kdy je důležitá otázka např. výživného.

„Adopce je jedna věc. Určitě si myslím, že je pro dítě horší, když vyrůstá úplně bez rodinného zázemí nebo v rodině, která mu naopak nedává tolik. Zároveň ale chápu obavy společnosti. Zejména tedy starší generace, vždy jim byl vnucován jiný pohled na věc, měli tu myšlenku tradiční rodiny, kam toto jednoduše nepatří. Ideálním řešením by proto podle mě bylo to, kdyby v našem právním řádu bylo lépe upraveno alespoň otázka osvojení, pěstounství a dalších forem náhradní péče o dítě. Osobně jsem nejvíce pro to, aby k dítěti měli v těchto institutech stejná práva oba partneři. Myslím, že tím by se uspokojily všichni, jak homosexuálové, tak tradiční společnost“ (Adam, Daniel, 2022).

„V současné době by podle mě většině homosexuálům stačilo jen to, aby i při jiných formách péče o dítě více upravily vztahy dítěte i k druhému partneru. V manželství to tak je, tak proč ne tady? Zrovna tomuhle fakt nerozumím, někdo se o dítě stará celý svůj život, dává mu vše a pak když se partneři rozejdou – nebo jak se tomu u nás říká – tak vlastně nemá žádné právo se s ním už nikdy vidět, a to mi přijde fakt nelidské“ (Marie, Petra, 2022).

Zároveň se mezi respondenty objevila odpověď směřující k institutu tzv. náhradního mateřství. Jak je již zmíněno v kapitole věnující se náhradnímu mateřství, tento institut není v českém právním řádu jakkoliv upraven. Jeho definici si můžeme dovodit z důvodové zprávy, která byla dodána k ustanovení § 804 NOZ, kde se pojem poprvé užil v souvislosti s osvojením.

Zde je zmíněno, že *„výjimka ve větě druhé se vztahuje na náhradní mateřství, při němž se dítě narodí ženě, která není jeho biologickou matkou“* (Pospíšil & Nečas, 2012). V komentáři k občanskému zákoníku se o náhradním mateřství dále uvádí, že: *„O náhradní mateřství se jedná tehdy, pokud náhradní matka (matka hostitelka) donosí a porodí dítě pro někoho jiného, zpravidla pro objednatelský pár“* (Králičková, 2015).

V důvodové zprávě se ale dále zmiňuje, že stále přetrvává zásada římského práva, které tvoří základ pro české občanského právo, jež zní *mater semper certa est*, v překladu matka je vždy jistá, což znamená, že nadále je dle českého právního řádu za biologickou matku považována žena, která dítě porodila (Pospíšil & Nečas, 2012).

„Jak jsem již říkal na začátku, s partnerem dítě chceme a snažíme se najít cestu, kterou by to šlo. Nejlepší možností je pro nás nyní náhradní mateřství, máme pár kamarádů, kteří s tím určitou zkušenost mají, takže doufáme, že od nich načerpáme co nejvíce informací a vyjde nám to. Je samozřejmě blbý, že u nás to jde – a to myslím jen v uvozovkách, že jde – jen touto cestou, ale aspoň nějak. Je tady už hodně věcí, který nás dělají specifickou skupinou, tohle je jedna z nich“ (Leoš, Marek, 2022).

Je zde ale důležité zmínit, že i mezi homosexuály se mohou najít zástupci těch názorů, že adopce pro homosexuály není správná a nepodporují ji. Jsem velmi ráda, že i tuto ukázkou jsem ve svých rozhovorech byla schopná získat a díky tomu také vidím, že ne všichni zástupci jedné skupiny mají vždy totožný pohled na všechny problematiky jich se týkající.

„Já svoje děti mám, vychovávala jsem je s manželem a musím říct, že jinak bych to nechtěla. Pořád si stojím za tím, že dítě potřebuje mámu a tátu, pokud to tak nemá, bude s ním něco špatně. Mám ale ve svém okolí mnoho známých (homosexuálů), kteří by adoptovat chtěli. Vůči nim mě to mrzí. Zároveň ale chci dodat, že na tohle celý mám asi jiný názor právě kvůli tomu, že svoje děti už mám, stejně je to ale taková překážka ve mně, přes kterou se nemůžu dostat“ (Alena, Anna, 2022).

„Spíše ano, než ne. Nejsem o tom ale přesvědčená na 100 %. U mě je to asi hodně dané tím, že jsem žena a přírodou v sobě nějaký ten pud mít dítě vždycky mít budu. Obecně se ale konverzacím na tohle téma docela vyhýbám, není mi to příjemné“ (Markéta, Ljuba, 2022).

Je tedy vidět, že otázka úpravy dětí je napříč homosexuální populací nejen v oblasti rodinné politiky, ale celkové právní úpravy, vnímána velmi silně, ale pro některé možná s překvapivými postoji.

5. 3. Homosexuálové a majetek

Dalším z problémů, který se mezi respondenty alespoň částečně objevoval, je otázka majetku a jeho úpravy v případě uzavření registrovaného partnerství. Společné jmění, což je jedním z hlavních pojmů souvisejících s manželstvím, je upraveno v § 708 a násl. občanského zákoníku, se u právní úpravy registrovaného partnerství nikde neobjevuje, jelikož nevzniká.

Pokud tedy pár vstoupí do partnerství, jejich společné vlastnictví movitých a nemovitých věcí se v době trvání partnerství posuzuje podle ustanovení § 1868 a násl. občanského zákoníku věnující se podílovému spoluvlastnictví. Za trvání partnerství tedy partneři věci vyšší finanční hodnoty nabývají do spoluvlastnictví, u kterých se podíl každého z partnerů usuzuje dle jeho míry participace na získání dané věci. Může zde ale existovat i dohoda partnerů, dle které se dohodnou na jiné velikosti podílů a samozřejmě jsou zde určité věci, které i když partner nabude v době trvání partnerství, jsou výlučně jeho a druhý partner k nim podíl nemá žádný. To jsou např. věci osobní potřeby nebo věci zděděné či odkázané. Problém může nastat při zániku partnerství a souvisejícího rozdělení majetku, jelikož v případě rozpadu vztahu zde neexistuje žádné zákonné vypořádání. U této oblasti je česká právní úprava poněkud zastaralá, jelikož v majoritě zbylých evropských zemí je společné jmění umožněno i partnerům a tím jsou tedy jejich majetkoprávní vztahy posunuty na úroveň manželských. Výhody společného jmění spočívají z v menším zatížení z hlediska daní či v tom, že pokud existuje, nemusí si manželé navzájem ke každému úkonu udělovat plnou moc (Amnesty.cz, 2022).

Dalším rozdílem je to, že při smrti jednoho z partnerů nevzniká nárok na vdovský či vdovecký důchod, jelikož tento institut opět není v zákoně o registrovaném partnerství ani nikde jinde v českém právním řádu upraven (ČSSZ, 2018).

„Chápu, že u dětí může jít o nějakou otázku morálky nebo něco takového, ale proč bychom nemohli mít něco jako společné jmění nebo vdovecký důchody, to přece nikomu dalšímu nemůže vadit ani ho to nějak urážet, ne?“ (Markéta, Ljuba, 2022).

„Konkrétně společného jmění, který nám není umožněno. To při běžným fungování a do budoucna považuju za jeden z primárních problémů, který jsou, podle mě, zjevně neopodstatněný“ (Adam, Daniel, 2022).

Naopak právní úprava, která je totožná u manželství i registrovaného partnerství související s majetkovými a finančními otázkami je např. dědění nebo vyživovací povinnost. U otázky dědění je klíčový § 1635 občanského zákoníku, dle kterého v první dědické třídě dědí zůstavitelovy děti a jeho manžel. Z komentáře k občanskému zákoníku je ale zjevné, že v tomto pojetí se pojem registrovaný partner dá užít analogicky k pojmu manžel: *„S ohledem na to, že ustanovení části první, třetí a čtvrté o manželství a právech a povinnostech manželů platí obdobně pro registrované partnerství a práva a povinnosti partnerů (§ 3020), je i registrovaný*

partner dědicem, obdobně jako pozůstalý manžel, v první nebo v druhé třídě dědiců.“ (Svoboda, 2015).

Vyživovací povinnost je tedy také totožná jako u manželství. V zákoně o registrovaném partnerství je přímo uvedena a je zmíněno, že mezi partnery předchází té u dětí (ZoRP, 2006). Dále je v ustanovení § 11 totožně jako u manželství upraveno i její případné trvání po zániku partnerského soužití.

Ohledně této kapitoly se musím přiznat, že s tímto nedostatkem právní úpravy také nesouhlasím. Naopak od otázky adopce, která pro některé může být diskutabilní, jelikož jde o výchovu dítěte, tedy zainteresování třetí osoby, zde jde pouze o úpravu vztahů mezi dvěma osobami, které se nijak nedotýkají osob třetích – při běžném denním fungování, výjimkou jsou samozřejmě určité situace. Z dohledaných zdrojů a rešerší je ale možné předpokládat, že se situace v této oblasti do budoucnalepší a majetkoprávní vztahy homosexuálních párů budou upraveny stejně, jako ty manželské.

5. 4. Zlepšení situace

Další kategorií, kterou jsem si zaprvé nebyla jistá, zda ji v práci vůbec zmiňovat, a za druhé, jak ji případně nazvat, je obecné tvrzení toho, že situace, ve které se homosexuálové v současné době nachází je lepší, než jak tomu bylo dříve. S ohledem na to si dovoluji odkázat na kapitolu s názvem *Historie homosexuality*, kde se věnuji jednotlivým časovým obdobím a snažím se zde popsat postavení homosexuálů a přístup společnosti k nim. Krátké shrnutí, nyní již za posledních pár desítek let, se pokusím poskytnout i nyní.

Do roku 1950 se na území českých zemí užíval trestní zákoník z doby rakousko-uherské monarchie, dle kterého byla homosexualita jednou z trestních činností, za kterou hrozil trest odnětí svobody v časovém rozmezí jednoho až pěti let. V roce 1950 se přijal nový trestní zákoník, který sice homosexualitu stále vnímal jako trestný čin, nyní hrozilo ale „jen“ odnětí svobody v délce maximálně jednoho roku (Procházka, 2001). Konečnou dekriminálnízaci homosexuality ale spolu se svým přijetím přinesl až další trestní zákoník, nyní z roku 1961, v jehož ustanovení § 244 se nyní zmiňovalo: *„Kdo se po dovršení osmnáctého roku svého věku pohlavně stýká s osobou téhož pohlaví mladší než osmnáct let, nebo kdo se pohlavně stýká s osobou téhož pohlaví, zneužívaje její závislosti, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let“* (TZ, 1961).

V oblasti přijímání homosexuality jako něčeho normálního, nikoliv jako nemoci, se nejen v České republice objevovalo často mnoho hlasů ze stran psychologů, či jiných doktorů

a expertů. I mezi nimi se ale našli jedinci s odlišnými názory. I díky nim se homosexualita oficiálně vymazala ze seznamu duševních chorob vedeným Světovou zdravotnickou organizací až v roce 1990 (Toman, 2020).

K lepšímu porozumění postoje společnosti vůči homosexuálům v období posledních desítek let může sloužit článek s názvem „*Homosexuálové čelili za socialismu opovržení a vyhazovům z práce*“ od autorky Bernatt-Reszczyňské, která v něm uskutečnila rozhovory s několika jedinci, kteří jsou homosexuální orientace. Jedna z dotazovaných, Jana, zmiňuje, že musela svou orientaci skrývat nejen před kolegy v práci, ale i před svou rodinou, konkrétně matkou a mladším bratrem. Důvodem byla jak společenská, tak pracovní diskriminace, se kterou se homosexuálové v této době potýkali. Dále také uvádí, že ve společnosti byli homosexuálové často terčem posměchu a opovržení (Bernatt-Reszczyňská, 2021). Další z respondentů, František, uvádí, že kvůli tomu, že se jeho kolegové v práci dozvěděli, že je homosexuál byl nucen zaměstnání opustit, prý jeho přiznání následně poznamenalo i jeho vztah se sourozenci. Dále sděluje, že v této době byla homosexualita velmi silně spojována s násilnými činy a podsvětím, a že řada z homosexuálů byla nucena svou orientaci v 80. letech tajit a často i uzavírat manželství, i když v realitě žili „dvojitý život“ (Bernatt-Reszczyňská, 2021).

Na základě výše zmíněného se dá usoudit, že společnost nebyla vždy vůči lidem s homosexuální orientací tak tolerantní, jak je tomu dnes. Věřím, že i v tomto je ale stále prostor pro určité zlepšení, i mí respondenti často uváděli, že doufají, že do budoucna se situace bude i nadále zlepšovat. Můžeme se nechat inspirovat jinými evropskými zeměmi, např. severskými státy. Zároveň je nutné poznamenat, že situace v České republice je značně lepší, než ve většině ostatních post-komunistických zemích.

„Je to lepší, než jak tomu bylo dřív. Pamatuji si, že při mých studiích to bylo úplně jiné, než nyní. Člověk neměl možnost ani tady v Praze svobodně jít a přiblížit se k sobě, i kvůli tomu mi tak dlouho trvalo, než jsem si to o sobě vše uvědomil“ (Adam, Daniel, 2022).

„Je toho hodně, ale na druhou stranu musím říci, že v porovnání s jinými postkomunistickými zeměmi jsme na tom ještě v rámci možností dobře, a navíc všechno je lepší, než to, jak se k nám lidi chovali a celkově stavěli dřív, jestli mě chápete. To se každý bál ukázat svoje opravdové já“ (Markéta, Ljuba, 2022).

5. 5. Diskriminace homosexuálů

V následující kapitole se budu věnovat diskriminaci, ke které se vyjadřovali všichni respondenti. Jejich pocity se ale liší.

Primárně věřím, že je důležité pojem diskriminace vůbec definovat. Pojem pochází z latinského slova *discriminare*, které v překladu znamená rozlišovat. Podle veřejného ochránce práv ČR se o diskriminaci jedná, pokud dochází k odlišnému zacházení ve srovnatelných situacích bez rozumného odůvodnění (Ombudsman.cz, nedat.).

Právní úpravu můžeme naleznout jak v oblasti práva českého, tak evropského. Základem pro evropskou úpravu je čl. 3 odst. 3 Smlouvy o EU, ve kterém je stanoveno: „*Unie bojuje proti sociálnímu vyloučení a diskriminaci, podporuje sociální spravedlnost a ochranu, rovnost žen a mužů, mezigenerační solidaritu a ochranu práv dítěte*“ (SFEU, 2012). Základními nástroji Evropské unie pro realizaci těchto unijních hodnot, je sekundární legislativa, takže např. směrnice. Velký vliv hraje ale i judikatura ESLP (Forejtová, 2014).

V českém prostředí je hlavním zdrojem tzv. antidiskriminační zákon, celým svým názvem jde o Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů. Podle něho dochází na základě diskriminace k porušení práva na rovné zacházení, které je zakotvené jak na mezinárodní úrovni prostřednictvím Evropské úmluvy o lidských právech, tak na úrovni vnitrostátní prostřednictvím Ústavy a Listiny základních práv a svobod, v jejímž čl. 1 je řečeno, že lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti a právech (LZPaS, 1993).

Antidiskriminační zákon se v § 2 a násl. věnuje vysvětlení základních pojmů. V odst. 2 zmíněného § 2 je řečeno, že diskriminace se dělí na přímou a nepřímou. O přímou diskriminaci se jedná v případě, kdy dochází k jednání, při kterém se s osobou zachází méně příznivě, než se zachází nebo by se zacházelo s jinou osobou ve srovnatelné situaci, a to na základě několika důvodů, jako je např. věk, rasa, etnický původ, pohlaví nebo právě sexuální orientace. Opakem je tedy diskriminace nepřímá, u které dochází k znevýhodnění osoby na základě jednoho z výše zmíněných důvodů, ale prostřednictvím zdánlivě neutrálního ustanovení, kritéria nebo praxe (Antidiskriminační zákon, 2009).

V praxi se dá na rozdíl mezi nepřímou a přímou diskriminací poukázat nejlépe příklady. K tomu lze použít např. rozsudek soudního dvora EU s číslem C-177/88 (Dekker), ve kterém je zmíněno, že za přímou diskriminaci lze považovat např. situaci, při které zaměstnavatel odmítne poskytnout pracovní pozici těhotné ženě, kterou by bez přítomnosti těhotenství

považoval za vhodnou kandidátku z důvodu obav možných negativních vlivů právě jejího těhotenství. Na tento příklad se dá vztáhnout i situace, kdy uchazeči nebude pozice nabídnuta právě kvůli jeho sexuální orientaci, i když jinak by byl vhodným kandidátem.

„Vím, že když odcházel z pohovoru, tak měl strašně dobrou pocit. Vlastně i ten, co s ním ten pohovor měl, tak mu přímo tam říkal, že je z něj nadšený, a že si myslí, že mu hned odpoledne budou volat s nabídkou. No, ale pak nikdo nevolal, a když se tam kamarád sám ozval asi po třech dnech, tak mu řekli, že zájem nemají. On se pak ptal jedný známý, která tam dělá, a od který vlastně dostal echo na tu práci a ta mu řekla, že ho pak lustrovali na sociálních sítích a viděli, že je gay, a že se to úplně nelíbilo vedoucímu“ (Marie, Petra, 2022).

„Já jsem se s přímou diskriminací nikdy nesetkala, pouze s posměšky ze strany spolužáků, když jsem byla na střední“ (Markéta, Ljuba, 2022).

Příkladem nepřímé diskriminace může být např. situace, kdy majitelé restaurací zakáží na prostor restaurace vstup psům bez udání důvodu. Na základě tohoto, na první pohled neutrálního ustanovení, mohou být ale diskriminováni např. osoby s určitým typem tělesného postižení, např. ztrátou zraku, kteří používají psy jako asistované vodiče. Navíc se jako nepřímá diskriminace může označit i jednání, v jehož důsledku se narušuje osobní integrita jedince. Jako příklad tohoto typu nepřímé diskriminace může být zmíněna situace ve zaměstnaneckém kolektivu, kdy je proti jedinci jinou osobou naváděn kolektiv, který se vůči jedinci chová diskriminačním způsobem. Na základě tohoto můžeme také představit další dělení diskriminace, a to na horizontální a vertikální. U výše zmíněného příkladu se jedná o diskriminaci horizontální, jelikož jsou si jedinci v pracovním kolektivu rovni. K vertikální by docházelo v tom případě, kdy by nadřízený diskriminoval podřízeného prostřednictvím jeho kolegů (Bobek, 2007). Nepřímá diskriminace se částečně dá vidět i v naší právní úpravě

Dále se v antidiskriminačním zákoně uvádí: *„Za diskriminaci se považuje i obtěžování, sexuální obtěžování, pronásledování, pokyn k diskriminaci a navádění k diskriminaci“ (Antidiskriminační zákon, 2009).*

Dalšími možným dělením diskriminace je pozitivní a negativní. Zde se v krátkosti dá říci, že pozitivní diskriminace je ku prospěchu jedince, dochází k jeho zvýhodnění, naopak negativní diskriminace je jedincovo znevýhodnění. Dále lze rozlišovat mezi diskriminací

individuální a skupinovou. V případě individuální je diskriminujícím pouze jednatel nebo člen skupiny, kterou lze identifikovat. Naopak u skupinové diskriminace lze říci, že nemá jmenovitého adresáta diskriminujícího jednání, ani konkrétního pachatele. Proto u skupinové, na rozdíl od individuální, nelze nikoho postihnout a diskriminujícím se stává systém celkově (Vašečka, 2006). V případě mých respondentů se dá říci, že se v majoritě případů potýkají s diskriminací negativní a skupinovou.

„Určitě jsme diskriminováni. V čem, no, asi v životě normálního každodenního života“
(Leoš, Marek, 2022).

„Už jen to, že si nemohu vzít někoho, koho miluji, ale všichni kolem mě, kteří jsou podle společnosti „normální“ mohou, se mi zdá jako vlečná diskriminace“ (Marie, Petra, 2022).

Výzkum veřejného ochránce práv ČR, který byl provedený v roce 2019 a zaměřoval se na zkušenosti LGBT+ lidí s předsudky, diskriminací a jiným obtěžujícím chováním má v oblasti diskriminace podobné výsledky jako zjištění mé práce. I v rámci výzkumu bylo zjištěno, že 82 % dotázaných, kteří se ve společnosti za posledních 5 let cítili diskriminováni nebo obtěžováni uvedlo, že to bylo právě kvůli jejich sexuální orientaci (VOP, 2019). Přítomnost diskriminace z důvodu sexuální orientace dále potvrzuje i výzkum Evropské Unie z roku 2014, kdy 47 % dotázaných odpovědělo, že diskriminaci z tohoto důvodu v posledních 12 měsících pocítili (FRA, 2014).

Toto je příklad odpovědi na otázku toho, co si respondenti myslí, že by jimi vnímané problémy mohlo alespoň zmírnit.

„Jedinou správnou odpovědí na tohle je asi legislativa, prostě právní úprava, ne? To je podle mě ta základní změna, na jejíž podstatě by se pro nás změnilo nejvíce a nejvíce by se nás to jako skupiny opravdu dotklo“ (Adam, Daniel, 2022).

Zároveň ale považuji za důležité zmínit spojitost s předcházející kapitolou s názvem „Zlepšení situace“ kdy někteří z mých respondentů uvádějí, že situace ohledně jejich pocitu diskriminace ve společnosti je nyní na jiné úrovni, než tomu bylo dříve. Respektive uvádějí, že dříve byli více diskriminováni, než je tomu nyní. Tento poznatek osobně považuji za pozitivní.

„Pamatuju si, že při našich studiích to bylo úplně jiné, než nyní. Člověk neměl možnost ani tady v Praze svobodně jít a přiblížit se k sobě, i kvůli tomu mi tak dlouho trvalo, než jsem si to o sobě uvědomil“ (Adam, Daniel, 2022).

5. 5. 1. Homofobie

V souvislosti s otázkou týkající se diskriminace, kterou jsem svým respondentům v rámci rozhovorů podávala, se několikrát zmínil i pojem homofobie. Ten je jako takový definován v samostatné podkapitole mé bakalářské práce v rámci kapitoly základních pojmů. I přesto nyní poskytnu krátkou definici.

Homofobie se tedy dá definovat jako určité nepřátelské chování, které je podníceno negativními postoji a předsudky vůči homosexuálním lidem nebo lidem, u kterých se homosexualita dá předpokládat. Důležitým faktem je, že u homofobie se nejedná o fobii ve smyslu psychologickém, která by vyvolávala strach či pocity úzkosti. Jedná se o pojem sociologický, který souvisí s projevy tzv. heteronormativity, která může být definovaná jako určité nastavení společnosti, která vnímá jako běžnou a normální heterosexuality, a pro kterou je vše ostatní, co je od heterosexuality rozdílné, jakousi nežádoucí odchylkou (Sloboda, 2016).

„Je tady diskriminace, ale hodně i ta homofobie“ „No, ta asi i víc“ (Leoš, Marek, 2022).

Pociťovat homofobii může jedinec jak v prostředí rodiny, tak i na pracovišti či ve školách. K tématu homofobie na školách vznikla v roce 2017 výzkumná zpráva s názvem: *„České školy pod lupou: výzkum homofobie a transfobie na školách“* z redakce Platformy pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu z.s., známé také pod zkratkou PROUD. Výzkum odhalil, že jen malá část dotazovaných nebo osob v jejich blízkém okolí se nikdy nesesetkala s homofobním či transfobním obtěžováním. Nejčastějšími projevy takového chování jsou zejména vtipy o LGBT lidech, jejich zesměšňování, užívání tzv. homofobního jazyka (např. „teplouš“, „buzna“), či nadávání a pomluvy v neprospěch homosexuálů (PROUD, 2016). Překvapivým zjištěním výzkumu ale bylo to, že studenti se s takovými projevy v některých případech setkávají i ze strany učitelů. Jedna z respondentek dokonce uvedla, že kvůli chování její kolegyně musela jedna ze studentek ze školy odejít, jelikož její přístup k studentčině orientaci ji nebyl příjemný (PROUD, 2016). S homofobii na škole se setkali i moji respondenti.

„Já jsem se přímou diskriminací nesetkala, pouze s posměšky ze strany spolužáků, když jsem byla na střední škole, protože já si svoji orientace byla vědomá hodně brzo a ani jsem se za ní nějak nestyděla. I to je ale podle mě důležité, protože v tu chvíli jsem z toho i já byla špatná. Střední školy podle mě neumí řešit v sexuální orientaci a případnou šikanu. Dokonce i někteří učitelé ke mně přistupovali tím způsobem, že jsem se cítila jako nemohoucí“ (Markéta, Ljuba, 2022).

Mezi hlavní zjištění tohoto výzkumu patří např. to, že obecně mají s homosexuály největší problém heterosexuální chlapci, kteří v nich vidí jakési ohrožení maskulinity nebo fakt, že pro muže s homosexuální orientací je jednodušší fungovat v kolektivu dívek, které jsou vůči němu více tolerantní. Dobrou zprávou může být, že majorita učitelů nemá problém jak s žáky, kteří jsou homosexuální či transsexuální orientace, tak ani se svými kolegy, kteří jsou stejné sexuální orientace (PROUD, 2016).

Na téma homofobie vznikla i další zpráva, tentokrát z prostředí Evropské Unie, konkrétně od Agentury Evropské unie pro základní práva z roku 2014. Jejím výsledkem je to, že téměř polovina LGBT osob, které byly součástí výzkumu, se v celé Evropě setkala s diskriminací nebo obtěžováním (FRA, 2014). I zde bylo zmíněno, že pro gaye či lesby bývají ve školních zařízeních užívány znevažující výrazy nebo že často zažívají šikanu, obtěžování a někdy dokonce i fyzické útoky.

5. 5. 2. Město vs. vesnice

Další věc, která se při mých rozhovorech ve spojitosti s diskriminací a jinými nepříjemnými pocity, které homosexuálové ve společnosti zažívají projevila je, že jejich pocit ovlivňuje to, kde se v dané situaci nachází. Obecně se shodují na tom, že lepší situaci ve vztahu k jejich skupině pociťují ve velkých městech. Důvodů k tomu může být několik. Obecně by se ale dalo říci, že velká města a metropolitní oblasti jsou považovány za více tolerantní a často mívají ve svých legislativních dokumentech více progresivní vládní politiky, které se vztahují k nejen homosexuální menšině, ale např. i rasové či náboženské. Zároveň se zde do praxe může aplikovat tzv. „*circular pattern of migration*“, ve volném překladu kruhový model, který funguje na základě určitého schématu. Jeho podstatou je to, že pokud se do určité oblasti dostane menšina, která je zde spokojená a funguje tu po delší dobu, začne být oblast mimo jiné vyznačována právě existencí zmíněné menšiny. Zbylí příslušníci menšiny si poté při výběru svého pobytu spíše vyberou oblast, kde vědí, že jejich existence bude bez problému než oblast

neznámou. Tímto způsobem se tedy počty příslušníků určité menšiny v dané oblasti zvyšují (Robehmed, 2012).

„Oba dva jsme s přítelem původně z menších moravských vesnic, kde je homosexualita pro většinu pořád docela velké tabu. Když jsme oba šli na výšku do Prahy, konečně jsme nějak poznali sami sebe a byli schopní to dát i najevo“ (Leoš, Marek, 2022).

„My jsme tak trochu z naší vesnice utekly, protože se to tam nedalo. V Praze jsme byly úplně mimo z přístupu většiny lidí, to okolí na nás špatně nekoukalo skoro nikde a fakt to byla příjemná změna“ (Alena, Anna, 2022).

„A když už jsem zmínil tu Prahu, tak zas musím říct, že tady je situace (diskriminace homosexuálů) o hodně lepší, než v jiných městech u nás. Praha, i když se nezdá, je docela pokroková. Pořád to ale není takový, jako když jedeme s přítelem na dovolenou třeba do Kanady“ (Adam, Daniel, 2022).

Je zde určitě zjevné, že žítí v Praze bylo zrovna pro moje respondenty správnou volbou. Společnost zde často popisují jako pokrokovou, ale na druhou stranu i anonymní. Lidé si nevěšmají nejen jich, ale sami sebe navzájem. Zároveň ale jeden z mých respondentů poukázal na to, že pokud jedou s přítelem do zahraničí, v tomto případě byla uvedena Kanada, situace může být i lepší. Kanada byla v roce 2018 v rámci tzv. Gay Travel Index označena jako nejvíce gay-friendly country, ve volném překladu země, která je nejvíce přátelská ke gayům (Spartacus, 2019). Zároveň byla magazínem Forbes zařazena mezi pět nejbezpečnějších zemí na světě, přičemž při posuzování zemí se v potaz berou i kritéria týkající se právě homosexuální skupiny (Forbes, 2019).

I proto věřím, že je zde stále prostor pro růst a zlepšení i v českém, potažmo konkrétně pražském, prostředí. Zároveň ale považuji za důležité zmínit, že v odpovědích mých respondentů se objevoval i fakt, že bydlení na vesnici je pro ně vyhovující. Často ale uvádějí, že za současnou vyhovující situací jejich žití na vesnici stojí dlouhý proces určitého přesvědčování zbylých vesnických obyvatel k tomu, aby je brali jako svou součást.

„Na té vesnici to jsme si ze začátku prošli peklem, viděl jsem, jak na nás každý kouká přes prsty a jak si tahle babka s touhle povídala a při tom se obě pomalu kácely

zděšením. Bylo to těžký, ale prostě jsme na to netlačili a tím, že jsme si žili svůj normální život se to pomalu zlepšilo. ... Třeba se sousedkou, jedna z největších drben tady, ale když jsme spolu řešili naše společný tůje, který přerůstaly až k ní, tak se to taky všechno uklidnilo a viděli jsme, že když ona je s náma v pohodě, zase se to rozšíří dál. Takhle to byl asi nějakýj řetězec, že jsme pak třeba od ní byli pozvaní na jednu vesnickou akci, nějakou zabijačku, tam jsme poznali další část vesnice a všechno si to sedlo“ (Roman, Jiří , 2022).

Věřím tedy, že určitý rozdíl v přístupu k homosexuální menšině mezi městem a vesnicí existuje. Zároveň ale považuji za důležité zmínit, že ve společnosti vícera lidí jen málo kdy existuje jediný názor či postoj, proto věřím, že ne všichni obyvatelé větších měst jsou tolerantní a naopak. Důležité je i individuální přístup každého jedince, související s určitou empatií či otevřeností jedince. Jeden z takových příkladů uvedl i jeden z mých informantů.

„Je to o tvrdohlavosti, ale i soucitu. Třeba můj táta je typickej moravák z malý vesnice u Brna, gaye vždýcky nesnášel a když jsem já vycoming-outoval (coming out = vyjevení své sexuální orientace), tak se mnou asi dva roky nekomunikoval, jako bych pro něj nebyl. Ale pak si uvědomil, že jsem pořád jeho syn, ten stejnej, kterýho znal vlastně celej život, takže i on byl schopnej to přejít a teď s ním už žádněj problém nemám“ (Leoš, Marek, 2022).

5. 6. Politická participace

Obecně si na základě své analýzy sesbíraných dat dovoluji tvrdit, že ke zlepšení pocitu homosexuálů v naší společnosti, jsou potřeba dva faktory: změna politik, které jsou vůči této skupině mířeny (otázka výchovy dětí, majetek apod.) a poté změna přístupu společnosti jako takové. Proto jsem v rámci zpracování dat a psaní práce vytvořila i tuto kategorii, věnující se právě přístupu, který sami homosexuálové vůči změně politik mají, respektive zda se o tyto změny oni sami aktivně snaží nebo co si o nich celkově myslí.

Politická participace je jedna z možností, jak ovlivnit výslednou podobu politik. Mimo jiné totiž i na jejím základě do modelu politického systému vchází dva základní typy vstupů, tedy požadavky a podpora (Říchová, 2000). Na samotném začátku bylo za politickou participaci považováno pouze vhazování hlasovacích lístků při příležitosti různých typů voleb, v 70. letech se ale mezi její projevy dostaly i jiné druhy aktivit jako je např. kontaktování

poslance či činnost související s řešením politiky v dané komunitě a na lokální úrovni (Verba & Almond, 1963). Nyní se politická participace může definovat jako souhrn dobrovolných aktivit, které vytváří běžní občané se zaměřením na ovlivnění politických výstupů (Říchová, 2012).

V teorii existuje několik dělení politické participace. Tím nejběžnějším je nejspíše dělení na volební a nevolební, přičemž do druhé ze zmíněných kategorií spadají veškeré aktivity, které se neodehrávají či nesouvisí s volebním procesem. Jiným možným dělením je participace konvenční a nekonvenční. Do konvenční spadají takové aktivity, jako je např. hlasování ve volbách, kontaktování politiků, darování peněz politické organizaci či jiné aktivity, které jsou souvisejícími k volební kampani. Nekonvenční jsou poté naopak aktivity legální, mezi které můžeme řadit např. účast na demonstracích, protestech či podepsání se pod určitou petici. (Linek, et al., 2017). Toto dělení bývá v praxi kritizováno, pro mou práci je ale klíčovým, jelikož právě nekonvenční politická participace je ta, která se mezi mými respondenty projevuje.

„Pokud se počítá to, že někde na internetu podepíšu petici nebo „lajknu“ (z anglického like – mít rád, líbit se – v prostředí internetové komunikace jde o kladné mínění hodnotitele, často vyjadřující souhlas) určitý příspěvky na sociálních sítích, tak jo, to ale asi dělá každý“ (Leoš, Marek, 2022).

„Vypomáhám kamarádům, kteří jsou v těchto sférách více aktivní. Třeba když jdou na nějaké shromáždění, tak jsem jim vždycky doma pomáhala s přípravou různých transparentů a tak“ (Marie, Petra, 2022).

„Tak docela často podepisujeme nějaké petice, které potom přeposíláme dál nebo je sdílíme na svých sociálních sítích. Kolikrát jsme se i podepsaly pod otevřené dopisy, které byly adresované politikům. A jinak ale chodíme i na různé průvody, ať už jsou to spíš poklidné protesty nebo oslava homosexuality, třeba pride festival“ (Markéta, Ljuba, 2022).

Velká část mých respondentů ale k mému překvapení odpověděla, že se na změně různých politik nepodílí žádným způsobem. Následující výroky jsou odpovědi na otázku, zda

se aktivně podílí na změně legislativy vztahující se k jejich skupině. Určitým vysvětlením může být kapitola *Tolerantnější společnost je základ*.

„Tohle není vůbec pro nás, takže ne“ „Je to asi trochu sobecký, ale nemáme na to čas“
(Alena, Anna, 2022).

„Ne, protože v tom nevidím smysl“ (Adam, Daniel, 2022).

„Ne, ježiši, to není pro mě vůbec“ „No, já taky ne. Ale cením lidi, který na to mají odvalu a hlavně teda nervy“ (Roman, Jiří, 2022).

5. 6. 1. Pride festival

Při rozebírání politické participace se mezi mými respondenty několikrát objevil i pojem tzv. pride festivalu a to, jaký názor vůči němu oni zastávají. Pride festival, v angličtině jako gay pride, je každoroční oslava tzv. LGBTQ+ kultury formou průvodů a jiných souvisejících akcí, které se konají po celém světě a jejichž účelem je demonstrace toho, že LGBTQ+ lidí by na svou sexualitu měli být pyšní, a ne ji skrývat (Cambridge Dictionary, 2022). Zároveň jde i o jakousi formu upozornění na případné nerovnosti mezi heterosexuálními lidmi a jejich právy a touto skupinou obyvatelstva. Svůj původ mají tyto průvody ve Spojených státech amerických, postupně se ale tato tradice rozšířila do celého světa a od roku 2011 se konají i v České republice pod názvem Prague Pride Festival každý srpen (Prague Pride Festival, 2022).

Nejnámější součástí tohoto pražského provedení pride festivalu je sobotní průvod hlavním městem Prahou, například v roce 2020 byl ale nehrzen tzv. Duhovou plavbou kvůli pandemii COVID-19 a souvisejícími epidemickými opatřeními. Festival jako takový trvá celý týden a jeho součástí je množství kulturních i společenských akcí, při kterým často vystoupí i zahraniční hosté (Prague Pride Festival, 2022). Pro představu ho např. v roce 2021 navštívilo 25 000 účastníků. Před pandemií jsou ale počty zúčastněných mnohem vyšší, zatím největší účast se zaznamenala v roce 2018, kdy bylo přítomných 92 000 lidí (Prague Pride Festival, 2022).

Názorů na konání zmíněného festivalu je ve společnosti několik. I z mého okolí mohu říci, že tradičně jsou to spíše lidé ve starším věku, kteří s akcí moc nesympatizují. Důvodem je zejména forma a následné pojetí festivalu jednotlivými účastníky. V rámci jeho konání, zejména tedy poté v průběhu průvodu, se objevuje mnoho druhů ošacení, které je v určitých

případech extravagantní, někdy až pro další urážlivé z důvodu přílišného odhalení či hanebných doplňků apod. Překvapivým zjištěním pro mě ale při sbírání rozhovorů bylo to, že samotní homosexuálové s tímto projevem neheterosexuality spíše nesouhlasí a v některých případech ji berou i za urážlivou. Důvodem je to tvrzení toho, že ke zlepšení politik ve vztahu k nim je dle nich základní názor společnosti, ve které chtějí být bráni jako rovni, nikoliv jakýmkoliv způsobem vyčnívat ven. Ve spojitosti s tím poté odkazují na jednotlivce, kteří jsou na festivalu nevhodně oblečení či se chovají příliš expresivně a na jejichž základě si zbytková společnost může udělat negativní názor na celou skupinu LGBTQ+ lidí. Hlavním zjištěním je podle mě to, že lidé, kteří plánují do budoucna rodinný život a pro které jsou nejdůležitějšími právě rodinné politiky, se od tohoto spíše distancují a snaží se na sebe v každodenním životě spíše neupozorňovat, respektive nevyčnívat tímto, dle jejich názoru negativním, způsobem od zbytkové společnosti. Často ale zmiňují, že původní záměr festivalu, čímž je dle internetových stránek festivalu *podpora LGBT+ lidí, zprostředkování jejich hlasu ve společnosti, připomenutí historie a kultury hnutí za jejich rovnoprávnost a osvěta a vzdělávání proti homofobii a transfobii v Česku* (Prague Pride Festival, 2021) kvitují, jen nesouhlasí s jeho současnou podobou a provedením.

„No, narážím na pride festivaly. To jsou třeba akce, který nám jako komunitě víc škodí, než aby přilepšovaly. Je to přehlídka nejvíc extrémních stereotypů, které existují. Je to spíš výsměch“ (Adam, Daniel, 2022).

„To mi přijde jako přehlídka největších exotů, co u nás jsou. Celkově si myslím, že se toho účastní lidi, kteří prostě tu homosexualitu chtějí jen ukázat, nějak se s ní pochlubit nebo tak, ale nemyslím si, že jim jde o ty práva. Nebo jako, to si někdo myslí, že mu přiznají víc práv, když bude propagovat sexuální věci a sám bude polonahej? Víc práv se nerovná víc nahoty“ (Alena, Anna, 2022).

Věřím ale, že je důležité zde zmínit i částečně opačný postoj, který se v rámci mých rozhovorů u jednoho páru objevil. Zároveň si myslím, že myšlenka festivalu je pozitivní a sama ji podporují, rozumím ale tomu, že někteří z mých dotazovaných si myslí, že je to spíše ku jejich neprospěchu. Důležité je, dle mého názoru, mezi těmito dvěma názory najít určitý balanc a nezaměřovat se výlučně jen na to negativní, účastní se ho totiž určitě i velké množství lidí právě kvůli jeho původnímu záměru, což je pomoc a zlepšení situace LGBT+ lidí.

„Jako někteří lidé tam jsou až moc extrémní, ale já si myslím, že je to oslava homosexuality a k tomu to patří. Každoročně se ho účastníme v Praze, kam dojíždíme a byly jsme dokonce i na několika v zahraničí, třeba v Amsterdamu nebo v Paříži. Všechny jsme si užily a fakt si myslím, že pro zviditelnění a připomenutí společnosti toho, že tu jsme, je to dobré“ (Markéta, Ljuba, 2022).

5. 7. Tolerantnější společnost je základ

Mezi současné problémy pocíťované homosexuální skupinou patří nejen právní rovina upravující jejich existenci a fungování, ale i pocíťovaná diskriminace nebo homofobie. I u tohoto se shodují na tom, že tolerantnější společnost je to, co by situaci zlepšilo. V tomto případě si myslím, že je to opět docela zjevné, protože pokud ve společnosti bude méně jednotlivců s negativními názory ve vztahu k homosexuálům, budou se s takovými lidmi homosexuálové z podstaty věci méně setkávat a tím pádem se i míra pocíťené diskriminace, homofobie či jakéhokoliv jiného negativního projevu vůči nim sníží.

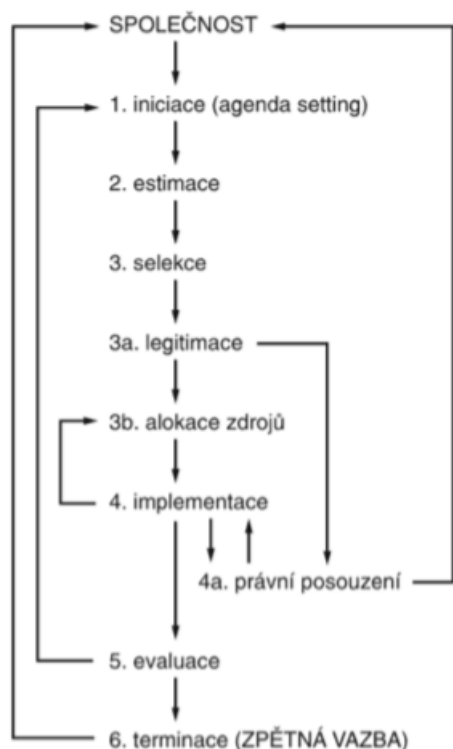
„Za mě jednoduše přístup společnosti k nám. Fakt je to o tom. Pokud budou lidé více tolerantní a budou nás brát jako součást sami sebe, tý svojí společnosti, tak potom nebudou žádný problémy a ani důvod pro třeba jinou právní úpravu“ „Jo, ani pak nebudou ty posměšky, protože nebudou mít být od koho, jestli mě chápete. Fakt bych řekla, že tolerantnější společnost je základ a pak se to vše posune dál“ (Markéta, Ljuba, 2022).

„Druhou otázkou je ale samozřejmě to, jak toho celého dosáhnout. Pokud bych se měl teda pustit do tohohle, jak to říct, možná víc filozofickýho pojetí, tak bych určitě řekl, že postavení a vnímání společnosti. Je to u nás těžký, vím, lidi si tady prošli hodně věcmi, ale základem je být k sobě tolerantnější, i když to kolikrát není tak lehké. A každej člověk ví, že aby se stala změna někde v politickém prostředí, musí pro to být podpora ve společnosti“ „No přesně, žádnéj politik, potažmo teda politická strana nebo kdokoliv, kdo se legislativních procesů účastní, nebude podporovat to, co nechtějí jeho voliči, protože prostě ví, že by tam dlouho nevydržel“ (Adam, Daniel, 2022).

Diskuse v kontextu teoretických konceptů

Politická participace je jedním z dvou hlavních způsobů, jak postavení homosexuálů v soudobé společnosti zlepšit, které jsem v rámci svého šetření identifikovala. Tím druhým, který je spíše v rovině sociologické, je tolerantnější společnost jako taková. Tato kategorie ideálně odráží mou teorii sociální konstrukce cílových populací, jejíž hlavní pointou je to, že sociální konstrukce ovlivňují výsledné politiky mířené vůči cílovým populacím. V jiných slovech lze říci, že to, jak je určitá skupina ve společnosti vnímána je důležité pro to, jaké benefity či naopak nevýhody ji budou v rámci směřovaných politik poskytovány (Nekola, et al., 2020).

Demonstrativně je to, jak jsem již zmínila, vidět i na odpovědích mých respondentů. Většina z nich si totiž myslí, že problémy, které pociťují, jsou primárně odůvodněny právě negativním přístupem společnosti k nim. Zároveň se většinově shodují, že základním krokem ke zlepšení této negativní situace je právě přesvědčení společnosti o změně názorů vůči nim. Toto je často považováno i za více důležité než samotná politická participace. Někteří z respondentů uvádí, že právě politická rozhodnutí, stejně jako zvolení političtí zástupci, kteří je prezentují a jsou voleni lidem, jsou do vysoké míry odrazem majoritních názorů a postojů společnosti. K podpoře tohoto tvrzení existují i odborné publikace. Například Říchová ve své publikaci s názvem Úvod do současné politologie odkazuje na model politického cyklu, jehož grafické znázornění je vidět v příloženém schématu (Říchová, 2012).

Zdroj: ŘÍCHOVÁ, B. (2012): Úvod do současné politologie. Portál. S. 28.
Převzato z ALLUM, P. (1995): State and Society in Western Europe. Cambridge.
Polity Press, s. 395

V tomto modelu politického cyklu je politický proces rozdělen na šest základních fází. První je iniciace, jehož podstatou je zjištění problému a jeho určité rozpracování. Druhým je estimace, při které už u vymezeného problému dochází k jeho konkrétnějšímu zkoumání a vymezení dílčích cílů. Třetím krokem je selekce, na které se podílí několik aktérů, zejména státní úředníci a jiné politické instituce. V selekci dochází k vybrání jednoho uspokojivého řešení k diskutovanému problému. Tato fáze se zde také dělí na legitimaci, kde jsou klíčovými aktéry členové parlamentu a na alokaci zdrojů, u kterého dochází k finančním rozhodnutím, které se týkají dovršení navrženého řešení. Čtvrtou fází je implementace, jejíž součástí je i právní posouzení, zda je navrhované řešení v souladu s jak právním ustanovením, tak i jinými normami, kterými se společnost řídí. Předposlední fází je evaluace. Její podstatou je určité zhodnocení toho, jaké důsledky zavedená úprava v praktické rovině života má. Poslední fází je terminace, kterým do určité míry politický proces končí. V praxi tomu tak ale většinou není, jelikož s ní související poskytnutá zpětná vazba často vede k dalším politickým aktivitám (Říchová, 2012).

Z příloženého schématu je zjevné, že na politickém procesu se výrazně podílí právě i společnost. Ta dává podněty k iniciaci, jelikož společensky zajímavá témata se postupně stávají zajímavými i v politickém slova smyslu. Zároveň hraje důležitou roli při fázi implementace, kdy se zkoumá, zda navrhované řešení je mimo jiné i společensky přijatelné, zda není v rozporu s hlavními kulturními normami. S tím souvisí i např. pojem smíšené občanské politické kultury, která je definována jako: „*Soubor hodnot, které určují vztah jednotlivců a skupin k politice, především pak politické a ekonomické hodnotové vzorce, vyznání, obecně kulturní pravidla soužití jedinců ve společnosti, stejně jako (politická) rozhodnutí, která tato chování jednotlivců ovlivňují*“ (Říchová, 2012) str. 29. V návaznosti na schéma lze také říci, že společnost poskytuje i zpětnou vazbu, na jejímž základě v praxi často dochází k dalším politickým činům, např. ke změně, zrušení nebo zavedení nové právní úpravy. Je tedy více než zřejmé, že společnost a její postoj či hodnoty, které jsou majoritně sdíleny, nelze při zkoumání politik opomenout.

Zároveň v této kapitole musím zmínit i určité ověření užití teorie sociální konstrukce cílových populací, která se i v rámci mého šetření ukázala jako pravdivá, i když to nebyl původní záměr. Ukazuje se, že i přes přetrvávající diskriminaci a homofobii ve společnosti, se pohled na soužití homosexuálů mění spolu s měnící se sociální konstrukcí homosexuality. Konstrukce se stává pozitivnější. Protože v souvislosti s proměňující se sociální konstrukcí se homosexuálové i více sdružují a více participují v politice, mohou politiku více ovlivnit

v souladu s teorií sociální konstrukce cílových populací (Schneider & Ingram, 1993). Dle této teorie lze konstatovat, že homosexuální páry se v rámci typologie cílových populací (Schneider & Ingram, 1993) posunuly z deviantů do skupiny na pomezí závislých a zvýhodněných. Rodinná politika se také díky tomu v dlouhodobějším horizontu mění, i když stále plně nereflektuje potřeby těchto párů, jak ukázal můj výzkum.

Za hlavní úspěch své práce považuji to, že jsem byla schopna získat názory od celkem dvanácti respondentů, přičemž jsem se při jejich výběru snažila o to, aby byli z odlišných prostředí, čehož jsem, dle mého názoru, dosáhla. Tím považuji práci za o to více relevantní.

Závěr

Mým hlavním cílem bylo odpovědět na to, jak samotní homosexuálové vnímají rodinnou politiku a s ní související bariéry vůči nim tak. Hlavním zjištěním je tedy to, že zde opravdu bariéry přítomné vůči jejich skupině jsou, na druhou stranu v nižší míře, než tomu bylo dříve.

Mezi problémy, které homosexuální skupina v současné době vnímá jako ty nejvýznamnější, a které jsem byla schopna pomoci polostrukturovaných rozhovorů v rámci svého šetření identifikovat, patří bez diskuse problematika registrovaného partnerství a s ním související otázky upravující jednotlivé oblasti. Příkladem je majetkoprávní rovina, kde je nejvíce zmiňovaná neexistence společného jmění manželů a s tím související benefity či otázka výchovy dětí, kde kromě nemožné adopce homosexuálové postrádají i jakoukoliv jinou možnou formu náhradní péče o dítě. Dále je poukázáno i na nelibost určitých maličkostí, které samotné uzavření partnerství provázejí, ať už jde o nepřítomnost svědků či o automatické nepřijetí příjmení toho druhého. Někteří z nich nesouhlasí ani se samotným označením „registrované partnerství“. Tyto problémy zároveň kopírují jejich odpovědi na to, co je pro ně důležitými faktory ovlivňující to, zda registrované partnerství do budoucna plánují (ne)uzavřít a zároveň i na další výzkumnou otázku, jaké změny v úpravě politik ve vztahu k nim by jim usnadnily rodinný život. Jednoduše by se dalo říci, že rozdílů mezi těmito dvěma instituty, je pro určité homosexuální páry až mnoho a často nevidí „výhody“ v tom, aby registrované partnerství měly uzavřít.

Dále se zde zmiňuje i pocíťovaná diskriminace či homofobie ve společnosti. V rámci šetření by se ale dalo říci, že tyto pocity jsou pocíťovány spíše v menších městech, i když i zde mohou nastat výjimky a ukazuje se, že vše je o lidských předsudcích a častým řešením je poznání oněch jedinců a následuje jejich akceptace i do užších komunit.

Dalším zajímavým zjištěním je to, že homosexuálové, jejichž hlavním zaměřením je rodinná politika považují za hlavní nutnost, která by situaci ve vztahu k nim změnila, rozdílný přístup společnosti. Často sami poukazují na to, že politiky jsou důležité, ale že politika se nezmění bez lepšího vnímání jich jako skupiny společností, jelikož žádný z politiků nebude prosazovat něco, kvůli čemu by potenciálně ztratil voliče. V souvislosti s tímto poměrně radikálně odsuzují pride festivaly, které berou spíše jako akci, která je ve světle společnosti vybarvuje v negativním barvách, protože mnoho z účastníků tohoto festivalu se obléká příliš extravagantně a celkově na homosexuální komunitu přitahují pozornost spíše ve špatném slova smyslu. Obecně by se tedy dalo říci, že aktivní participace mezi mými respondenty spíše není, většina z nich jednou za určité období podepíše on-line petici či něco podobného sdílí na

sociálních sítích, sami se ale aktivně neúčastní, i když část z nich tvrdí, že by to do budoucna změnit chtělo. I přesto ale, jak jsem již zmínila, vnímají za základní problém společnost a její pohled na homosexuální skupinou jako takový, což se podle nich změní s postupem času, jak tomu bylo i doposud, protože sami odkazují a vzpomínají na doby před několika lety, kdy byla situace několikrát horší, než je tomu dnes.

Do budoucna si myslím, že by bylo zajímavé provést podobné šetření po určitém časovém rozmezí, např. po době deseti let a porovnat, co dalšího se (ne)změnilo.

Bibliografie:

Literární zdroje:

BELLINGER, G. J., 1998. *Sexualita v náboženstvích světa*. 1. vydání. Praha: Academia. ISBN 80-200-0642-7.

BOBEK, M., 2007. *Rovnost a diskriminace*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. ISBN 80-717-9584-1.

BRZEK, A. & PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ J., 1992. *Třetí pohlaví*. 1. vydání. Praha: SCIENTIA MEDICA, spol. s.r.o. ISBN 80-85526-03-4.

EDER, F., HALL, L. & HEKMA, G., 1999. *Sexual Cultures in Europe: National Histories*. 1. vydání. Manchester: Manchester University Press. ISBN 07-1905-314-5.

FANEL, J., 2000. *Gay historie*. 1. vydání. Praha: Dauphin. ISBN 80-7171-010-4.

FREUD, S., 2016. *Neúrozy a sexualita*. 1. vydání. Bratislava: Vydavateľstvo Európa. ISBN 978-80-89666-26-3.

HRUŠÁKOVÁ, M. & a kolektiv, 2009. *Zákon o rodině; Zákon o registrovaném partnerství: komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-74000-61-4.

JANOŠOVÁ, P., 2000. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. 1. vydání. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-954-5.

KENNEDY, H. C., 1988. *Ulrichs: the life and works of Karl Heinrich Ulrichs, pioneer of the modern gay movement*. 1. vydání. Boston: Alyson Publications. ISBN 15-5583-125-9.

KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. & HRUŠÁKOVÁ, M., 2020. *Občanský zákoník II. Rodinné právo Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-74007-95-8.

LINEK, L., CÍSAŘ, O., PETRÚŠEK, I. & VRÁBLÍKOVÁ, K., 2017. *Občanství a politická participace v České republice*. 1. vydání. Praha: SLON v koedici se Sociologickým ústavem AV ČR. ISBN 978-80-7419-262-3.

MIOVSKÝ, M., 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vydání. Praha: Grada. ISBN 80-2471-362-4.

NEKOLA, M., HEJZLAROVÁ, E. M., KOHOUTEK, J. & Kolektiv autorů, 2020. *Česká veřejná politika optikou teorie sociální konstrukce cílových populací*. 1. vydání. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-4557-5.

ONDRISOVÁ, S., ŠÍPOŠOVÁ, M., ČERVENKOVÁ, I., JÓJÁRT, P. & BIANCHI, G. 2002. *Neviditelná menšina. Čo ne/vieme o sexuálnej orientácii*. 1. vydání. Bratislava: Nadácia Občan a demokracia. ISBN 809685285.

POŽGAY, I., 2001. *Spoločná cesta k institutu registrovaného partnerství na Slovensku. V: Zborník príspevkov: Seminár Bratislava, 8. - 9. december 2000. Konferencia Bratislava 31. marec 2001.* 1. vydání. Bratislava: Iniciatíva Inakosť. ISBN 8096837265.

ŘÍCHOVÁ, B., 2000. *Přehled moderních politologických teorií.* 1. vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0742-9.

ŘÍCHOVÁ, B., 2012. *Úvod do současné politologie.* 3. vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0218-9.

SLOBODA, Z., 2016. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita.* 1. vydání. Praha: Pasparta. ISBN 978-80-88163-09-1.

SPENCER, C., 1999. *Dějiny homosexuality.* 1. vydání. Bratislava: Vydavateľstvo Sloart. ISBN 80-7145-302-1.

SVOBODA, J., BEEROVÁ, K., BÍLEK, P., DRÁPAL, L. & FIALAN, R. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475 – 1720). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-570-1.

ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. & Kolektiv autorů, 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách.* 1. vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.

ULRICHS, K. H., LOMBARDI-NASH, M. A., 1981. *A Call to Free the Nature of the Urning from Penal Law.* 1. vydání. Los Angeles: Urania Manuscripts.

VASEY, M., 1995. *Strangers and Friends: New Exploration of Homosexuality and the Bible.* 1. vydání. London: Hodder & Stoughton Religious. ISBN 0340608145.

VERBA, S., ALMOND, G.A., 1963. *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations.* 1. vydání. Princeton: Princeton University Press. ISBN 978-1-4008-7456-9.

WEISS, P. & ZVĚŘINA, J., 2001. *Sexuální chování v ČR - situace a trendy.* 1. vydání. Praha: Portál. ISBN 9788026202523.

Internetové zdroje a odborné články:

20 Most Dangerous Places for Gay Travelers (And 5 Safest). [online]. In: Forbes.com. 25. 11. 2019. [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/laurabegleybloom/2019/11/25/most-dangerous-places-safest-lgbtq-gay-travelers/?sh=42f5e4751169>

About Us. [online]. In: ipsos.com. nedat. [cit. 2022-01-03]. Dostupné z: <https://www.ipsos.com/en-ch/about-us>

Being LGBT+ in the Czech Republic. [online]. Ombudsman: Veřejný ochránce práv. In: ochrance.cz. 2019. [cit. 2022-03-16]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/uploads-import/DISKRIMINACE/Vyzkum/LGBT_Factsheet_EN.pdf

BERNATT-RESCZYNSKÁ, M. *Homosexuálové čelili za socialismu opovržení a vyhazovům z práce*. In: Paměť národa [online]. 24. 3. 2021 [cit. 2022-01-14]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/magazin/pribehy/homosexualove-celili-za-socialismu-opovrzeni-vyhazovum-z-prace>

BROJÁČ, J. *Homosexualita a rodičovství*. [online]. 2015. [cit. 2022-02-13]. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, právnická fakulta. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Salač, Ph.D. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/77301/DPTX_2014_2_11220_0_32220_7_0_164788.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Cambridge Dictionary. *Gay pride*. [online]. nedat. [cit. 2022-02-08]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/gay-pride>

České školy pod lupou. [online]. Platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu. In: proud.cz. 28. 1. 2016. [cit. 2022-02-25]. Dostupné z: <http://proud.cz/novinky/209-ceske-skoly-pod-lupou.html>

Eurobarometer on Discrimination 2019: The social acceptance of LGBTI people in the EU. [online]. In: ec.europa.eu. 23. 10. 2019. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/lesbian-gay-bi-trans-and-intersex-equality/eurobarometer-social-acceptance-lgbtqi-people-eu-2019_en

European Union lesbian, gay, bisexual and transgender survey. [online]. In: fra.europa.eu. 28. 10. 2014. [cit. 2022-01-09]. Dostupné z: <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/eu-lgbt-survey-european-union-lesbian-gay-bisexual-and-transgender-survey-main>

FOREJTOVÁ, M. *Antidiskriminační opatření v EU*. Právní Prostor. In: pravni prostor.cz [online]. 24. 11. 2014. [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: <https://www.pravni-prostor.cz/clanky/mezinarodni-a-evropske-pravo/antidiskriminacni-opatreni-v-eu>

GOLD, M. *The ABCs of L.G.B.T.Q.I.A.* +. The New York Times. In: nytimes.com [online]. 21. 6. 2018. [cit. 2022-01-25]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2018/06/21/style/lgbtq-gender-language.html>

Historie festivalu a profil návštěvníků. [online]. In: festival.praguepride.com. 3. 2021. [cit. 2022-02-17]. Dostupné z: <https://festival.praguepride.com/cs/festival/festival-historie-a-profil>

Registrované partnerství není manželství. [online]. In: jsmefer.cz. 28. 11. 2017. [cit. 2022-02-09]. Dostupné z: <https://www.jsmefer.cz/registrovane-partnerstvi-neni-manzelstvi>

KLAUS, V. *Prohlášení prezidenta k zákonu o registrovaném partnerství*. Lidovky. In: *Lidovky.cz* [online]. 17. 2. 2006. [cit. 2022-01-20]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/nazory/prohlaseni-prezidenta-k-zakonu-o-registrovanem-partnerstvi.A060217_100012_in_nazory_fho

KOPP, M., OTTO, P., MATÚŠŮ, M. & KOUBA, A. *Prezident vetoval zákon o registrovaném partnerství*. iRozhlas. In: *iRozhlas.cz*. [online]. 16. 2. 2006. [cit. 2022-01-20]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/prezident-vetoval-zakon-o-registrovanem-partnerstvi_200602162320_mmatusu

LANG, B. *Normal enough? Krafft-Ebing, Freud and homosexuality*. History of Human Sciences. In: *journals.sagepub.com*. [online]. 16. 2. 2021. [cit. 2022-12-12]. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0952695120982815>

LÁSKOVÁ, H. *Aktuální otázky adopce a výchovy dětí v homoparentálních rodinách*. [online]. 2012. [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/44494/BPTX_2010_2_0_145158_0_9_3506.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, filozofická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Anežka Misauerová.

LGBT+ Pride 2021 Global Survey. [online]. In: *ipsos.com*. 2021. [cit. 2022-01-08]. Dostupné z: <https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2021-06/lgbt-pride-2021-global-survey-ipsos.pdf>

Merriam-Webster's Online Dictionary. *Homophobia*. [online]. nedat. [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/homophobic>

METIN, V., KOZUBÍK, J. *Dvě matky nebo dva otcové? Obavy o dobro dětí v těchto rodinách jsou neopodstatněné, ukazují výzkumy*. [online]. In: *jsmefer.cz*. 27. 10. 2018. [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/stanovisko_odborniku

OCKNECHT, M. *Registrované partnerství slaví 14 let, zájem o něj roste*. Akademie věd České republiky. In: *avcr.cz* [online]. 30. 6. 2020 [cit. 2021-11-24]. Dostupné z: <https://www.avcr.cz/cs/o-nas/aktuality/Registrovane-partnerstvi-slavi-14-let-zajem-o-nej-roste/>

POSPÍŠIL, J., NEČAS, P. *Důvodová zpráva k občanskému zákoníku*. [online]. In: *obcanskyzakonik.justice.cz*. 3. 2. 2012. [cit. 2022-04-06]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

POSPÍŠIL, V., 2016. *K osvojení dítěte registrovanými partnery*. Časopis pro právní vědu a praxi. In: *journals.muni.cz*. [online]. 2016. [cit. 2022-02-22]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cvvp/article/view/6159>

PROCHÁZKA, I., GRAUPNER, H. *Historie právních postojů k homosexualitě*. [online]. Sexuologický ústav 1. LF UK, Praha. In: *zpravodajstvi.ecn.cz*. nedat. [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <http://zpravodajstvi.ecn.cz/PRIVATE/logos/pravhist.htm>

- PSP ČR, 1997. *Sněmovní tisk 359 v II. volebním období, předložen 17. prosince 1997.* [online] Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t035900.htm>
- PSP ČR, 1999. *Stenoprotokol schůze poslanecké sněmovny, 31. března 1999.* [online] Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/010schuz/s010217.htm>
- PSP ČR, 1999. *Stenoprotokol schůze poslanecké sněmovny, 31. března 1999.* [online] Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/010schuz/s010221.htm>
- PSP ČR, 2002. *Stenoprotokol schůze Poslanecké sněmovny, 25. října 2002.*
- PSP ČR, 2004. *Sněmovní tisk 650 v IV. volebním období, předložen 21. 4. 2004.* [online] Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=650&CT1=0>
- PSP ČR, 2004. *Stenoprotokol schůze Poslanecké sněmovny, 18. června 2004.* [online] Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/2002ps/stenprot/033schuz/s033121.htm#r4>
- PSP ČR, 2004. *Stenoprotokol schůze Poslanecké sněmovny, 18. června 2004.* [online] Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/2002ps/stenprot/033schuz/s033123.htm>
- PSP ČR, 2005. *Sněmovní tisk 969 v IV. volebním období, předložen 29. 4. 2005.* [online] Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=969&CT1=0>
- ROBEHMED, S. *Why is Hebden Bridget he lesbian capital?* BBC News Magazine. In: bbc.com [online]. 9. 2. 2012 [cit. 2021-03-23-2022]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/magazine-16962898>
- Rovné zacházení a diskriminace.* [online]. Ombudsman: Veřejný ochránce práv. In: ochrance.cz. nedat. [cit. 2022-01-30]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/pusobnost/rovne-zachazeni-a-diskriminace/>
- Rozdíly mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím.* [online]. In: amnesty.cz. nedat. [cit. 2022-02-05]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/lgbti/je-registrovane-manzelstvi-fer>
- RYŠÁNKOVÁ, I. *Zákon o registrovaném partnerství prošel díky několika statečným.* Britské listy. In: legacy.blisty.cz [online]. 16. 3. 2006. [cit. 2022-01-26]. Dostupné z: <https://legacy.blisty.cz/art/27557.html>
- SAGARIN, E. *Prison Homosexuality and Its Effect on Post-Prison Sexual Behavior.* Psychiatry. In: tandfonline.com [online]. 20. 10. 2016. [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00332747.1976.11023894>
- SCHNEIDER, A., INGRAM, H. *Social Construction of Target Populations: Implications for Politics and Policy.* The American Political Science Review. In: jstor.org [online]. 2. 6. 1993. [cit. 2022-01-02]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2939044>

SLOBODA, Z. *Feminizace jazyka v homosexuální komunikace*. Gender, rovné příležitosti, výzkum. In: genderonline.cz [online]. 4. 2004. [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: https://www.genderonline.cz/incpdfs/inf-200404-0000_10_003.pdf

SMETÁČKOVÁ, I., BRAUN R. *Homofobie v žákovských kolektivech. Homofobní oběžování a šikana na základních a středních školách - jak se projevuje a jak se proti ní bránit*. Sekretariát Rady vlády ČR pro lidská práva. In: vlada.cz [online]. 15. 12. 2010 [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/udalosti/homofobie_web.pdf

Spartacus Gay Travel Index 2019. [online]. In: spartacus.gayguide.travel. nedat. [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://spartacus.gayguide.travel/blog/gay-travel-index-2019/>

SPURNÝ, M. *Postoje veřejnosti k právům homosexuálů - květen 2019*. Centrum pro výzkum veřejného mínění. In: cvvm.soc.cas.cz [online]. 7. 6. 2019 [cit. 2022-04-14]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4940/f9/ov190607.pdf

Stanovisko vlády ČR k poslanceckému návrhu zákona o registrovaném partnerství osob téhož pohlaví (sněmovní tisk č. 359) [online]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t035901.htm>

Strategie festivalu Prague Pride. [online]. In: festival.praguepride.com. nedat. [cit. 2022-02-17]. Dostupné z: <https://festival.praguepride.com/cs/festival/strategie-festivalu>

ŠVELLA, V. *4 % homosexuálů? Mezi Čechy jich je mnohem víc, zjistil vědec*. In: echo24.cz [online]. 19. 4. 2016. [cit. 2021-12-20]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/iyay8/4--homosexualu-mezi-cechy-jich-je-mnohem-vic-zjistil-vedec>

TOMAN, H. *Před 30 lety přestala být homosexualita nemoc. Proč to trvalo tak dlouho?* Prague Pride. In: praguepride.cz [online]. 16. 5. 2020. [cit. 2021-04-01]. Dostupné z: <https://praguepride.cz/cs/cteni-a-foto/clanky/1103-pred-30-lety-prestala-byt-homosexualita-nemoc>

URBAN, I., 2020. *Mzdové rozdíly mezi muži a ženami s homosexuální orientací* [online]. 2020, Vysoká škola Báňská, bakalářská práce. [cit. 2022-04-04]. Dostupné z: https://dspace.vsb.cz/bitstream/handle/10084/141931/URB0177_EKF_B6202_6202R027_2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Uzavření registrovaného partnerství. [online]. Ministerstvo vnitra ČR: Odbor všeobecné správy. In: mvcr.cz. 6. 1. 2022. [cit. 2022-02-05]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/uzavreni-registrovaneho-partnerstvi.aspx>

VAŠEČKA, Imrich. *Sociálne potrební Rómovia a sociálna pomoc v Českej republike* [online]. 2006 [cit. 2022-02-26]. [cit. 2022-04-02]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/7kgg7y/>. Disertační práce. Masarykova Univerzita, fakulta sociálních studií. Vedoucí práce prof. PhDr. Libor Musil, CSc.

Vdovské a vdovecké důchody „mýtů“ zbavené. [online]. In: cssz.cz. nedat. [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/-/vdovske-a-vdovecke-duchody-mytu-zbavene>

WAALDIJK, K. *Cestou malých změn: Jak se v Nizozemí prosadilo manželství partnerů téhož pohlaví*. Sociální studia, 7. In: scholarlypublications.universiteitleiden.nl [online]. 2002 [cit. 2022-04-04]. Dostupné z: <https://scholarlypublications.universiteitleiden.nl/handle/1887/13953>

ZEMANOVÁ, J., HUSÁROVÁ, L. & JANOUŠ, V. *Sněmovna schválila zákon o registrovaném partnerství*. iRozhlas. In: irozhlas.cz [online]. 15. 3. 2006 [cit. 2022-01-20]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/snemovna-schvalila-zakon-o-registrovanem-partnerstvi_200603152316_vjanous

ZUGER, B. *Is early effeminate behavior in boys early homosexuality?* Comprehensive Psychiatry. In: sciencedirect.com [online]. 1988. [cit. 2022-01-27]. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/0010440X88900673>

Citované rozhovory:

Adam, Daniel, 2022. *R1* [Interview] (2 Únor 2022).
Alena, Anna, 2022. *R4* [Interview] (1 Březen 2022).
Marie, Petra, 2022. *R5* [Interview] (3 Březen 2022).
Markéta, Ljuba, 2022. *R6* [Interview] (15 Březen 2022).
Leoš, Marek, 2022. *R3* [Interview] (25 Únor 2022).
Roman, Jiří, 2022. *R2* [Interview] (20 Únor 2022).

Zákony, judikatura

Návrh zákona o partnerském soužití osob téhož pohlaví z roku 2001

Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. Pl. ÚS 7/15 ze dne 14. 6. 2016, 234/2016 Sb.
Zákon č. 141/1961 Sb., trestní zákoník (znění k 1. 1. 1962)

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství

Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon)

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Teze bakalářské práce

Projekt bakalářské závěrečné práce

Jméno studujícího: Anna Matyášová

Předpokládaný název práce: Společenské problémy vnímané homosexuálními páry

Předpokládaný název v anglickém jazyce: Social problems perceived by gay couples

Akademický rok vypsání: 2020/2021

Jazyk práce: čeština

Pracoviště: Katedra veřejné a asociální politiky

Vedoucí práce: PhDr. Karolína Dobiášová, Ph.D.

Obor/program práce: Politologie a veřejná politika

Klíčová slova: problém, homosexualita, pár, registrované partnerství, manželství, rodinné právo

A. Vymezení výzkumného problému

Téma homosexuálních párů a jejich možností naplňovat rodinné role, práv a naopak omezení, která ve svém současném či budoucím působení mají, rezonuje společností již několik let. Homosexuální páry jsou v současné době jednou z nejvíce řešených oblastí společenského života, zejména v kontextu předloženého návrhu Zákonu o manželství pro všechny, kdy v daném subsystému probíhá normativní debata. Předmětem těchto debat je především možnost heterosexuálních párů uzavřít právoplatné manželství, namísto dosavadního registrovaného partnerství, které má několik omezení.

Z minulých let a z veřejných dotazníků či sčítání lidu je zřejmé, že homosexuálních párů je v České republice poměrně dost. Těch, co vstoupily do registrovaného partnerství, bylo ke konci roku 2019 celkově 3625, přičemž zastoupení homosexuálů žijících v kohabitaci je z celkové populace ČR dle jejich odhadů v rozmezí 5-10 % (AV ČR, 2020). Ze sociálních sítí a médií je také zřejmé, že homosexuálové nejsou se současnou situací, jež ustanovuje jejich práva a povinnosti, spokojeni.

Výsledkem mé práce by tedy mělo být především zjištění toho, co samotní homosexuálové vnímají jako stěžejní problémy ve společnosti ve vztahu k nim. Po identifikování těchto problémů se přesunu k hlubšímu zkoumání jednotlivých problematických rámců. Popíšu jejich zákonné ukotvení a pokusím se odpovědět na otázky proč tomu tak je, případně zda se jedná o změny upravujících konkrétní oblast, zda se někdo v minulosti již o nějakou změnu pokusil a podobné. Dále by v mé práci byla obsažena kapitola věnující se rozdílům mezi páry žijícími v registrovaném partnerství a homosexuály, kteří spolu žijí pouze v kohabitaci a jejich pohledy na jednotlivé problémy.

Jako teoretické ukotvení se nabízí teorie autorek Ingram a Schneider sociální konstrukce cílových populací aplikovaná na komparaci (Hejzlarová, et al., 2020).

B. Výzkumné otázky a cíle

B1. Výzkumné otázky: Jak je vnímána rodinná politika a s ní související bariéry ve vztahu k homosexuálním párům právě těmito páry? Jaké problémy v současné situaci jsou pro homosexuální páry v oblasti rodinné politiky těmi nestěžejnějšími? Proč (ne)plánují uzavřít registrované partnerství? Jaké změny v úpravě rodinné politiky ve vztahu k nim by jim usnadnily rodinný život?

B2. Cíle práce: Hlavním cílem je pochopit a zjistit, jak je nastavitelná rodinná politika ve vztahu k homosexuálním párům, které plánují do budoucna život společně. Dále zjistit, jak oni vnímají rodinu a celkovou společenskou politiku (legislativu, bariéry, možnosti), jak by dle jejich názoru měla rodinná politika nastavit bariéry společenského soužití či jak přistupují k heterosexuálním párům a zda se často dostávají do situace, kdy se s nimi musí porovnávat.

Mělo by tedy jít o zmapování rodinné politiky ve vztahu k homosexuálním párům, poté se podívat na problematiku z jejich perspektivy.

C. Předběžný výzkumný design

C1. Metodologický přístup: Užít bude kvalitativní výzkumný přístup s polostrukturovanými rozhovory, aby došlo k co nejlepšímu pochopení párů. Dále bude realizována komparace homosexuálních párů žijících v kohabitaci a párů žijících v registrovaném partnerství v kontextu rodinné politiky.

C2. Typ výzkumného designu: Vzhledem k jedinečnosti jednotlivých párů bude použit design vícečetné případové studie.

C3. Data: Ve výzkumu budu vycházet z názorů jednotlivých homosexuálních párů, kteří spolu žijí v kohabitaci nebo v registrovaném partnerství na území ČR.

C4. Metody sběru dat: K získání informací od homosexuálních párů použiji polostrukturovaný rozhovor. Budu mít předem připravené okruhy otázek, na které se budu párů doptávat, zároveň zde ale nechám poměrně velký prostor pro jejich osobní vyjádření.

C5. Metody analýzy dat: Kódování

C6. Diskuze validity: U otázky validity je důležité zmínit, že se bude jednat o individuálně zpracovanou bakalářskou práci, která není nijak sponzorovaná. Na úkor toho si ale myslím, že výsledky budou mít poměrně vysokou míru validity, jelikož jde o pochopení a zmapování základních problémů vnímaných určitou společenskou skupinou, které by se daly poté částečně zobecnit na celou skupinu. Kromě samotných rozhovorů plánuji také vytvářet poznámky a průběhu oslovování mých respondentů.

C7. Etické souvislosti zvažovaného projektu: Co se týče etických rizik v mé práci, není jich mnoho. Homosexuální páry nemusí nikoho žádat o svolení hovořit o svých problémech, zároveň ani já nemusím žádat o povolení nějakého jejich nadřízeného orgánu. V souladu s etickými standardy pro kvalitativní výzkum budou respondenti podepisovat Informovaný souhlas. Dle tohoto souhlasu budou výsledky a rozhovory samozřejmě anonymizovány a respondenti budou dopředu vědět jejich účel. Budou obeznámeni se záměrem mé práce.

D. Seznam odborné literatury a zdrojů empirických dat (alespoň 10 textů)

Odborná literatura

1. Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů

2. HOŠKOVÁ, Simona. *Registrované partnerství - právní a sociální aspekty*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2009, 67 s. Dostupné také z:

- <http://hdl.handle.net/10563/9052>. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta humanitních studií, Institut mezioborových studií. Vedoucí práce Vaňková, Zdeňka.
3. DUFKOVÁ, Martina. *Registrované partnerství* [online]. Olomouc, 2009 [cit. 2021-05-27]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/056pn1/>. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Alena Daubnerová.
 4. VÁGNEROVÁ, Lucie. *Manželství, registrované partnerství a majetek* [online]. Praha, 019 [cit. 2021-05-27]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/4fq4rf/>. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická v Praze. Vedoucí práce Jan Hejda.
 5. BARTÁKOVÁ, Pavlína. *Registrované partnerství - rozdíly a shody s institucí manželství* [online]. 2012 [cit. 2021-05-27]. Dostupné z: <https://is.ambis.cz/th/a3wc3/>. Bakalářská práce. AMBIS vysoká škola, a.s. Vedoucí práce Kristýna SPURNÁ.
 6. MANYCHOVÁ, Jana. *Vznik, vývoj a komparace právních aspektů manželství a registrovaného partnerství v České republice* [online]. 2012 [cit. 2021-05-27]. Dostupné z: <https://is.vsfs.cz/th/dqx30/>. Diplomová práce. Vysoká škola finanční a správní. Vedoucí práce Miloslav ŠILER.
 7. LAW, Kateřina. *Registrované partnerství a adopce*. 2017. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra občanského práva. Vedoucí práce Salač, Josef.
 8. LÁSKOVÁ, Hana. *Aktuální otázky adopce a výchovy dětí v homoparentálních rodinách*. 012. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Katedra pedagogiky. Vedoucí práce Šubrová, Anežka.
 9. ŽILKOVÁ, Anna. *Registrované partnerství: Situace v Evropě*. 2009. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, Katedra demografie a geodemografie. Vedoucí práce Rychtaříková, Jitka.
 10. POSPÍŠIL, Vojtěch. *K osvojení dítěte registrovanými partnery*. 2016, Časopis pro právní vědu a praxi [online].
 11. ÁGHOVÁ, Karolína. *Registrované partnerství a jeho možné majetkové důsledky*. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra občanského práva. Vedoucí práce Zuklínová, Michaela.

Zdroje empirických dat:

SZABÓ, Dita. *Komunita a hnutí gayů a leseb v ČR* [online]. Brno, 2011 [cit. 2021-05-27]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/ge6z5/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Kateřina NEDBÁLKOVÁ.

Citovaná literatura

AV ČR, 2020. *Registrované partnerství slaví 14 let, zájem o něj roste*, Praha: AV ČR.
Hejzlarová, E., Kohoutek, J. & Nekola, M., 2020. *Česká veřejná politika optikou teorie sociální konstrukce cílových populací*. Praha: Karolinum.

Přílohy:

Příloha č. 1: informovaný souhlas k rozhovoru

Příloha č. 2: Scénář rozhovoru

Informovaný souhlas:

Podpisem vyjadřuji souhlas s následujícími body:

- Byl/a jsem informován/a o účelu rozhovoru, kterým je sběr dat pro potřeby výzkumu bakalářské práce Anny Matyášové s názvem Společenské problémy vnímané homosexuálními páry.
- Bylo mi sděleno, jak dlouho bude rozhovor a jaký bude mít průběh. Jsem seznámen/a s právem odmítnout odpovědět na jakoukoli otázku, případně do 3 dnů odmítnout účast na výzkumu.
- Souhlasím s nahráváním následujícího rozhovoru a jeho následným zpracováním. Zvukový záznam rozhovoru nebude poskytnut třetím stranám a po přepsání bude vymazán. Transkripce bude přístupná pouze komisi u obhajoby bakalářské práce, jinak nikomu až na části citovány v textu práce, který bude volně dostupný online.
- Byl/a jsem obeznámen/a s tím, jak bude s rozhovory nakládáno a jakým způsobem bude zajištěna anonymita i po skončení rozhovorů, která znemožní identifikaci mé osoby. Nikde nebude uvedeno mé jméno či jiné osobní údaje, díky kterým bych mohl/a být identifikován/a.
- Dávám své svolení k tomu, aby výzkumnice použila rozhovor pro potřeby své bakalářské práce a některé části v ní může citovat, zvuková nahrávka a transkripce rozhovoru však bude po ukončení výzkumu smazána.

Datum:

Podpis respondenta:

Podpis výzkumníka:

Scénář rozhovoru

- **Warm-up a představení informanta**
 1. Kolik je Vám let, jaké máte vzdělání, kde pracujete?
 2. Jak dlouho jste se svým partnerem? Kde jste se potkali?
 3. Žijete v registrovaném partnerství nebo v kohabitaci?
- **Politiky upravující homosexuály a jejich život ve společnosti**
 1. Jsou ve společnosti nějaké problémy, které ve vztahují k homosexuální populaci, jež Vám vadí?
 - popřípadě jaké (dědění, adopce,...)
 2. Můžete říci, který z problémů je pro Vás nejdůležitější?
 3. Myslíte si, že jste jako skupina diskriminováni?
 - pokud ano, jak?
 - pokud ano, proč si myslíte, že tomu tak je?
 4. Jaký máte názor na adopci dětí homosexuály?
 5. Myslíte si, že gayové jsou oproti lesbám v otázce adopce znevýhodnění?
 - pokud ano, jak?
 - pokud ano, proč si myslíte, že tomu tak je?
- **Uzavření registrovaného partnerství**
 1. Plánujete do budoucna uzavřít registrované partnerství?
 - proč?
 2. Hraje při zvažování této otázky roli Vaše bydliště? (vesnice vs. město)
 - pokud ano, v jaké roli?
 3. Jsou zde nějaké důvody, které jsou pro Vás při zvažování této otázky těmi nestěžejnějšími?
 - popřípadě jaké?
 4. Vidíte velký rozdíl mezi institucí registrovaného partnerství a manželství?
 - popřípadě v čem?
 5. Chtěl/a byste, aby tyto rozdíly do budoucna vymizely?
- **Změny v rodinné politice ve vztahu k nim**
 1. Je zde něco, o čem si myslíte, že by vámi vnímané problémy mohly alespoň zmírnit?
 2. Podílíte se aktivně na změně legislativy vztahující se ke skupině homosexuálů?
 - proč?

- **Závěrečné otázky**

1. Napadá Vás ještě něco důležitého ohledně tématu problémů, jež vnímají homosexuálové v soudobé společnosti, co jsme v rozhovoru nezmínili?